

Kultura – Obecna!

Diagnoza potencjału kulturowego Wrocławia
oraz Dokument Programowy Rozwoju Kultury
w perspektywie 2020+

Redakcja i korekta:

Magdalena Klich

Zdjęcia:

Jerzy Wypych, Alicja Kielan, Krzysztof Ćwik, Rafał Komorowski, Filip Basara, BTW Photographers, materiały własne Strefy Kultury Wrocław.

Łamanie i skład:

Paulina Rosińska

Komitety redakcyjne

Jarosław Broda
dr hab. Katarzyna Kajdanek (Instytut Socjologii, Uniwersytet Wrocławski)
Dominika Kawalerowicz
Krzysztof Maj
Jerzy Pietraszek
Dr Jacek Pluta (Instytut Socjologii, Uniwersytet Wrocławski)
Jacek Sutryk

Projekt dokumentu powstał w ramach współpracy jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia – Departamentu Spraw Społecznych, Wydziału Kultury, Strefy Kultury Wrocław (do grudnia 2017 Biura Festiwalowego Impart 2016).

Spis Treści

1. Wprowadzenie | 6
 - 1.1. Cele Dokumentu Programowego | 6
 - 1.2. Kultura – wartości i funkcje | 6
 - 1.3. Charakter Dokumentu Programowego oraz zgodność z innymi dokumentami strategicznymi | 8
 2. Diagnoza stanu wrocławskiej kultury | 10
 - 2.1. Potencjał kultury | 10
 - 2.1.1. Wydatki na kulturę – finansowanie kultury | 10
 - 2.1.2. Miejsca, obiekty oraz instytucje kultury | 12
 - 2.1.3. Ludzie kultury | 16
 - 2.1.4. Benchmarking potencjału kulturalnego | 17
 - 2.2. Uczestnictwo w kulturze | 19
 - 2.3. Problemy kultury – narracje w polu wrocławskiej kultury | 26
 3. Cele strategiczne polityki kulturalnej | 34
 - 3.1. Analiza SWOT | 34
 - 3.2. Scenariusze rozwojowe | 35
 - 3.3. Wykaz celów strategicznych | 36
 4. Obszary działań strategicznych | 39
 5. Źródła finansowania | 56
 - 5.1. Finansowanie kultury po 2016 | 56
 - 5.2. Mecenat kultury | 57
 6. Monitoring realizacji zadań programowych Dokumentu | 59
- Słowniczek pojęć | 61
Materiały źródłowe | 63

1. Wprowadzenie

1.1. Cele Dokumentu Programowego

W listopadzie 2009 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosił konkurs na przyznanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Zainteresowanie nim wyraziło 11 polskich miast. W dwuetapowej rywalizacji zwyciężył Wrocław, któremu – wraz z hiszpańskim San Sebastián – przyznano tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

Wspólny wysiłek organizatorów, środowisk ludzi kultury oraz nauki zaowocował organizacją wydarzeń, dzięki którym kultura stała się szczególnie obecna w przestrzeni publicznej miasta.

Wrocław jest sceną kultury doświadczanej w różny, często nowy, niespotykany dotąd dla mieszkańców sposób. Uruchomiony dzięki ESK Wrocław 2016 potencjał ludzki i organizacyjny, poparty znacznym udziałem wrocławian oraz gości w życiu kulturalnym miasta, stał się jednym z „efektów ESK” (Kubicki P., Gierat-Bieroń B., Orzechowska-Waślawska J., *Efekt ESK: jak konkurs na Europejską Stolicę Kultury 2016 zmienił polskie miasta*, Nomos: Kraków, 2017), prowokującym do refleksji o miejscu kultury oraz polityki kulturalnej w rozwoju miasta.

Przedstawiamy Dokument Programowy Rozwoju Kultury Wrocław 2020+, którego podstawowym celem jest nadanie tej refleksji uporządkowanej formy poprzez:

- określenie roli kultury w sferze publicznej miasta jako podstawy polityki kulturalnej Wrocławia
- diagnozę potencjału kulturowego Wrocławia
- wskazanie potrzeb i problemów środowiska ludzi kultury
- refleksję nad uczestnictwem w kulturze
- zachowanie doświadczeń zebranych w roku Europejskiej Stolicy Kultury rozumianych jako potencjał ludzi kultury, zasobów instytucjonalnych oraz doświadczeń uczestników / publiczności wydarzeń
- ustalenie obszarów priorytetowych oraz sposobów prowadzenia polityki kulturalnej po 2016 roku.

1.2. Kultura – wartości i funkcje

Kulturę w powszechnym rozumieniu utożsamia się z wytworami działalności człowieka – ze sferą wartości oraz treści symbolicznych. Mogą one towarzyszyć aktywności jednostek i społeczności, jak też wyrażać się poprzez tę aktywność. Coraz częściej mówi się także o nowych formach aktywności kulturalnej, odnajdując jej konteksty w sytuacjach, zdarzeniach i miejscach tworzących środowisko społeczne człowieka, ukazując związek ludzi z miejscem, w którym żyją.

Nie można budować koncepcji rozwoju kultury organicznie związanej z funkcjonowaniem miasta, jeśli nie uzna się zasadniczych praw, przez które kultura jest artykułowana. Za najważniejsze dla idei i kształtu Dokumentu Programowego uznajemy:

Prawo do wolności artystycznej i twórczej – kultura i działalność artystyczna rozwijają się dzięki ludziom traktującym ją jako zawodową profesję oraz pasję. Działalność, w którą zaangażowane jest wrocławskie środowisko ludzi kultury, przebiega w warunkach wolności, przy poszanowaniu prawa do swobody artystycznej oraz różnorodności kulturowej i etnicznej swoich przedstawicieli.

Prawo do uczestnictwa w kulturze – kultura jest podstawowym środowiskiem społecznym człowieka. Jest złożonym zespołem powtarzalnych praktyk i aktywności: uczestnictwa, dialogu, tworzenia, przekształcania, zawiązywania relacji.

Oparta na tych prawach kultura, choć kształtuje postawy oraz określa tożsamość mieszkańców Wrocławia, nie tworzy obszaru o wyraźnie wytyczonych granicach. Uznajemy, że nomenklaturowe ujęcie kultury istotnie zawęża jej pole, staje się wykluczające i jednostronnie normatywne. Sens uczestnictwa w kulturze podlega bowiem zmianom, które należy stale na nowo rozpoznawać i określać.

Świadomie rezygnując z określenia granic kultury, mówimy o polityce kulturalnej jako ze-
spole planowych działań koordynowanych przez Departament Spraw Społecznych, Wydział Kultury Miasta Wrocławia oraz Radę Kultury, które realizują cztery podstawowe funkcje:

- **miastotwórczą.** Miejskość ujawnia się poprzez życie kulturalne miasta. Jest ono formą uspołecznienia mieszkańców i tworzenia wartości w sferze publicznej, ze szczególną rolą i pozycją lokalnego środowiska artystycznego – ludzi kultury, infrastruktury kulturalnej zarówno w centrum, jak i na obrzeżach miasta. Tak rozumiana sfera kultury należy do podstawowych zasobów miasta.
- **społeczną.** Kultura to ważne narzędzie wzmacniania spójności społecznej. Uczestnictwo i wyrażanie siebie poprzez kulturę należy uznać za jedno z podstawowych praw mieszkańców, dzięki któremu mogą czuć się pełnoprawnymi członkami wspólnoty. Działania na rzecz zapewnienia uczestnictwa w kulturze mają sens wówczas, gdy są elementem szerszego procesu włączania jednostek i społeczności w różne sfery życia miasta. Dlatego ważne jest, aby rozpatrywać zadania polityki kulturalnej w powiązaniu ze sferą społecznej partycypacji, polityki społecznej, edukacji, sportu i zdrowia publicznego.
- **symboliczną i wizerunkową.** Kultura jest zespołem treści wyrażających ambicje i aspiracje mieszkańców oraz określających ich więź z miastem. Kultura i jej wartości symboliczne tworzą markę miasta i są podstawą kreowania tożsamości jego mieszkańców.
- **ekonomiczną.** Efektywna polityka kulturalna przyczynia się także do poszerzenia bazy ekonomicznej i rozwoju miasta. Promocja kultury i uczestnictwa w kulturze – poprzez oddziaływanie o charakterze miastotwórczym i wizerunkowym – wspiera rozwój przestrzeni publicznych tworzących miejsca i okazje spędzania czasu wolnego. Przyciąganie twórczego kapitału ludzkiego uznaje się za jeden z ważniejszych czynników prowadzenia nowoczesnej polityki rozwoju miasta. Z kolei tzw. przemysł kreatywny jest związany z działalnością, w której kultura jest czynnikiem tworzącym wartość dodaną w powiązanych z nią obszarach gospodarki.

1.3. Charakter Dokumentu Programowego oraz zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

Dokument Programowy określa w perspektywie średniookresowej cele oraz priorytetowe zadania Departamentu Spraw Społecznych i Wydziału Kultury jako podmiotów koordynujących politykę kulturalną Wrocławia. Dokument stanowi diagnozę pola wrocławskiej kultury, szczególnie w tej jego części, która podkreśla funkcje społeczne i miastotwórcze kultury. Wskazuje warunki rozwoju kultury oraz kreowania uczestnictwa w kulturze wykraczające poza jej tradycyjne normatywne ujęcie. Określa płaszczyznę współpracy i dialogu ze środowiskiem ludzi kultury.

Przedstawiony dokument nie ma charakteru zamkniętego ani ostatecznego, jest zaproszeniem do refleksji i współpracy przedstawicieli mieszkańców, środowisk twórczych, organizatorów kultury oraz pozostałych interesariuszy. Tezy Dokumentu stanowią bardziej zachętę do dyskusji o kulturze Wrocławia niż sugestię, że taka dyskusja już się zakończyła.

Programowanie oraz realizacja działań wynikających z Dokumentu będą uzgadniane stosownie do potrzeb i wymogów z innymi obecnie tworzonymi dokumentami strategicznymi, w tym ze Strategią Wrocław 2030, Strategią Dialogu Międzykulturowego, Strategią Rozwoju Współpracy Miasta Wrocławia z Organizacjami Pozarządowymi na lata 2018-2022, Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz przedmiotowymi politykami miejskimi. Zadanie koordynacji działań w tym zakresie powierzone zostanie Radzie Kultury w ramach cyklicznych przeglądów strategicznych.

2. Diagnoza stanu wrocławskiej kultury

Podstawą programowania zadań polityki kulturalnej jest ocena zasobów i potrzeb pola kultury oraz wydobywanie elementów publicznej narracji dotyczącej tego pola i skoncentrowanej wokół polityki kulturalnej. Przedstawiona poniżej Diagnoza jest oparta na analizie szeregu dokumentów źródłowych:

- statystyk publicznych (GUS)
- opracowań krajowych w zakresie diagnozy pola kultury oraz polityk kulturalnych
- sprawozdań rocznych z realizacji zadań przez Urząd Miejski Wrocławia
- realizowanych badań społecznych w ramach Wrocławskiej Diagnozy Społecznej, analiz wrocławskiego pola kultury oraz badań społecznych realizowanych w toku Europejskiej Stolicy Kultury ESK Wrocław 2016
- wyników spotkań osób i środowisk lokalnego pola kultury w ramach Wrocławskiego Kongresu Kultury we Wrocławiu, które odbyło się 2 października 2016 roku pod hasłem „Poznajmy się”.

2.1. Potencjał kultury

Potencjał kultury rozumiany jest tu w sposób obiektywny jako suma materialnych i niematerialnych zasobów. Do zasobów niematerialnych zaliczyć należy kompetencje oraz potencjał organizacyjny i artystyczny twórców oraz organizatorów kultury, w tym ich kapitały kulturowe i społeczne. Natomiast jego zasoby materialne stanowią między innymi obiekty i instytucje kultury oraz zgromadzone dobra kultury.

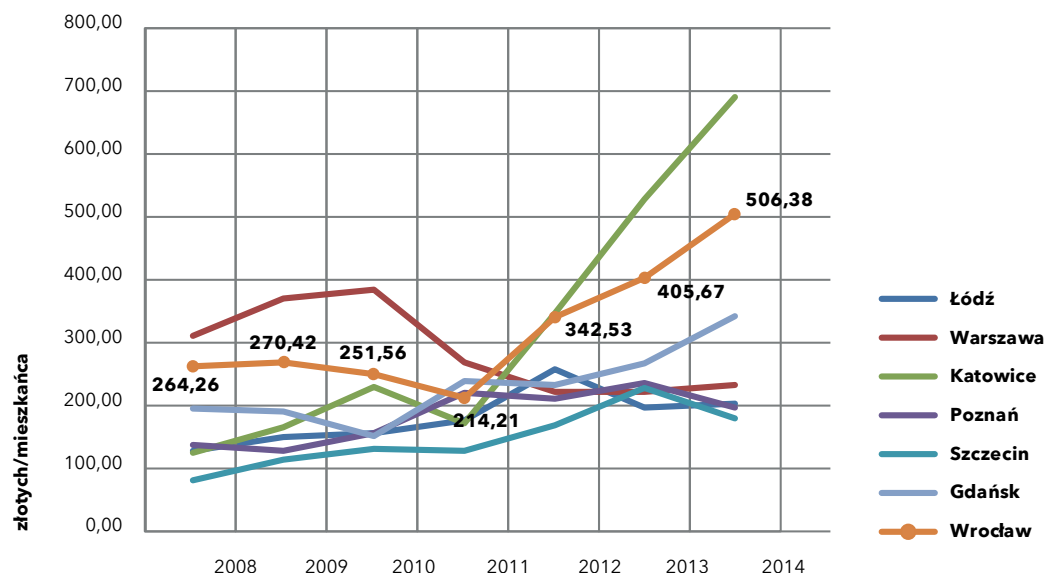
2.1.1. Wydatki na kulturę – finansowanie kultury

Poziom finansowania wydatków na kulturę ze środków publicznych we Wrocławiu od kilku lat należy do najwyższych wśród największych polskich miast. Według metodologii GUS – ujmującej jedynie wydatki samorządowe ze środków publicznych – szczególnie znaczący wzrost wydatków na kulturę we Wrocławiu nastąpił w latach 2011–2014. Faktycznie wydatki te systematycznie rosły aż do roku Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. W roku 2011 wydatki na kulturę w przeliczeniu na mieszkańca wyniosły 214,21 zł, a w 2014 już 506,38 zł. W ujęciu procentowym wzrost ten wyniósł przeszło 236%. Należy zaznaczyć, że dodatkowe fundusze związane z organizacją ESK Wrocław 2016, obejmujące okres przygotowań i prognozę na rok 2017, były znaczące i wyniosły (wg wciąż szacunkowych danych):

- Rząd RP (program wieloletni) – 119 mln zł
- Miasto Wrocław – 110 mln zł*
- Unia Europejska – 6,5 mln zł
- Norway Grants – 1,5 mln zł**
- sponsorzy – 25 mln zł
- wpływy z biletów i wejściówek – 20 mln zł.

* Na sumę składa się 50 mln zł wieloletniej rezerwy zabezpieczonej w budżecie miasta na organizację Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 oraz wydatki instytucji kultury w latach 2012-2017

** wsparcie Eklektik Session (1,1 mln zł) i spektakl „2016 Dokąd?” (0,45 mln zł)

Wykres 1. Finansowanie kultury w latach 2008–2014

Źródło: dane na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Przedstawione na wykresie dane służą orientacyjnemu porównaniu wydatków na kulturę w największych miastach Polski. Metodologia GUS nie definiuje bezpośrednio sfery kultury, stąd w zestawieniu ujęto wyłącznie wydatki JST z pominięciem innych źródeł, takich jak: środki przekazywane przez MKiDN, środki prywatne od sponsorów, środki UE, środki sektora przedsiębiorstw, środki i datki od osób prywatnych etc.

Przedstawione dane wskazują tendencję wzrostową wydatków na kulturę w kategorii dużych miast. Według danych GUS ogólnemu podwyższeniu ulegają także gminne wydatki na kulturę w skali całego kraju. Sądzić zatem należy, że z jednej strony wpływa to na podniesienie rangi polityki kulturalnej, poszerza i umacnia sfery kultury, z drugiej strony powoduje ogólny wzrost konkurencji między lokalnymi środowiskami kultury zarówno w wymiarze kreowania (podtrzymywania marek kultury), jak też w sferze przepływu profesjonalistów o wysokich zasobach kapitałów społecznego i kulturowego.

Specyfiką Wrocławia na tle wskazanych miast jest fakt, iż w latach 2011–2014 odnotowano znaczący przyrost wydatków majątkowych na kulturę z poziomu 25 do 185 mln zł. Pod tym względem Wrocław ustępował jedynie GOP (Katowicom), a nieznacznie wyprzedził Kraków (GUS za P. Dworzański, Grochowski, et. al. 2016, s. 53).

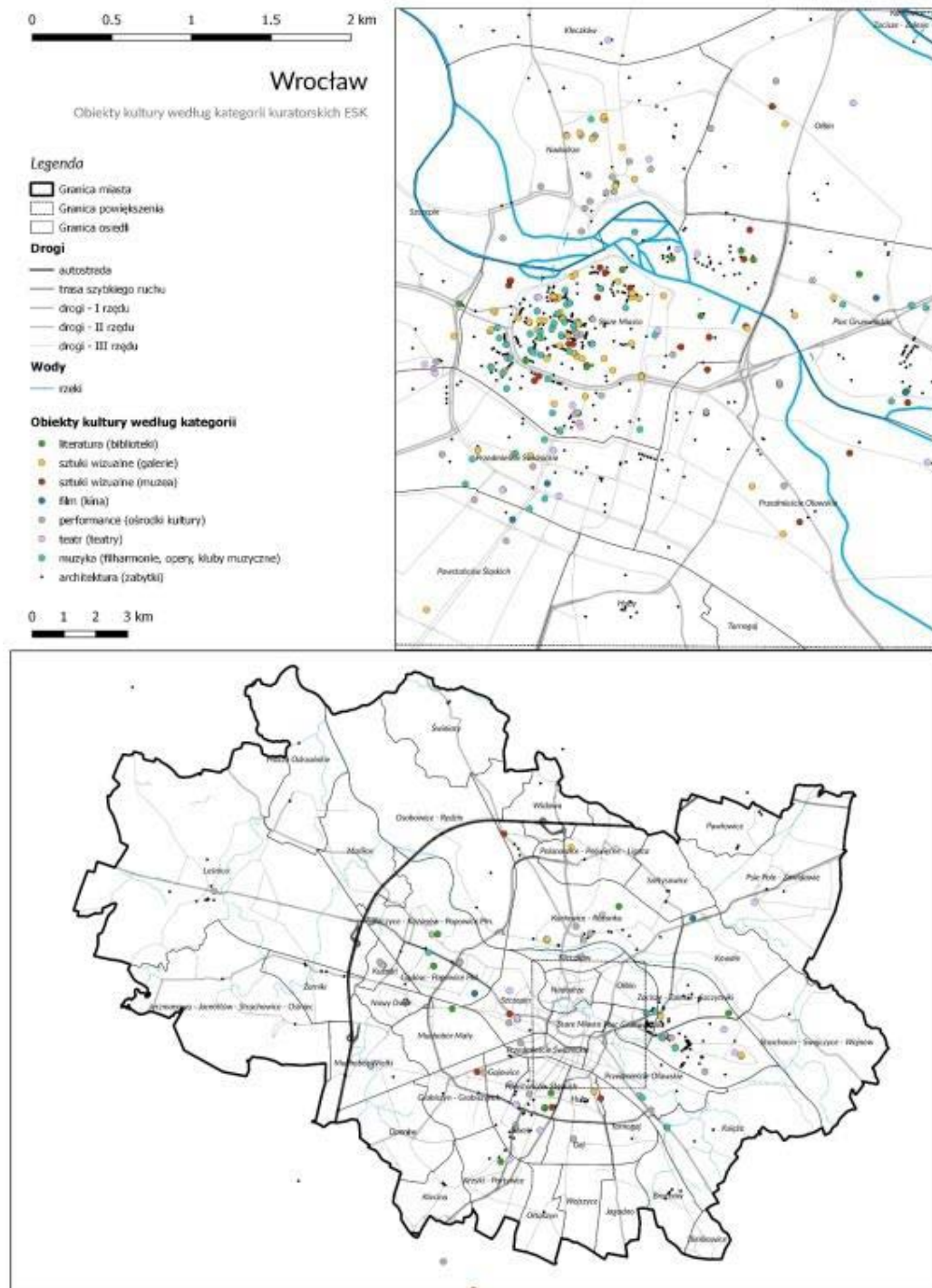
2.1.2. Miejsca, obiekty oraz instytucje kultury

Przestrzeń publiczna Wrocławia obejmuje zasoby kultury, które są ważnym elementem systemu organizacji czasu wolnego. Wskazać tu należy zarówno **obiekty kultury**, będące materialnym substratem miejsc aktywności kulturalnej – najczęściej o charakterze instytucjonalnym oraz **przestrzenie aktywności kulturalnej** – wydarzeń mających charakter zdarzeń celowych, jednorazowych, sporadycznych, ale niekoniecznie związanych z jednym miejscem, częstoć realizowanych ad hoc.

Z uwagi na swój żywy charakter zasoby wrocławskiej kultury w ich fizycznym wymiarze nie poddają się jednoznacznej ewidencji. Wpływ na to ma choćby realizowanie aktywności kulturalnej bez przypisanego im stałego miejsca – siedziby, jak też funkcjonowanie w sferach prywatnych i publicznych.

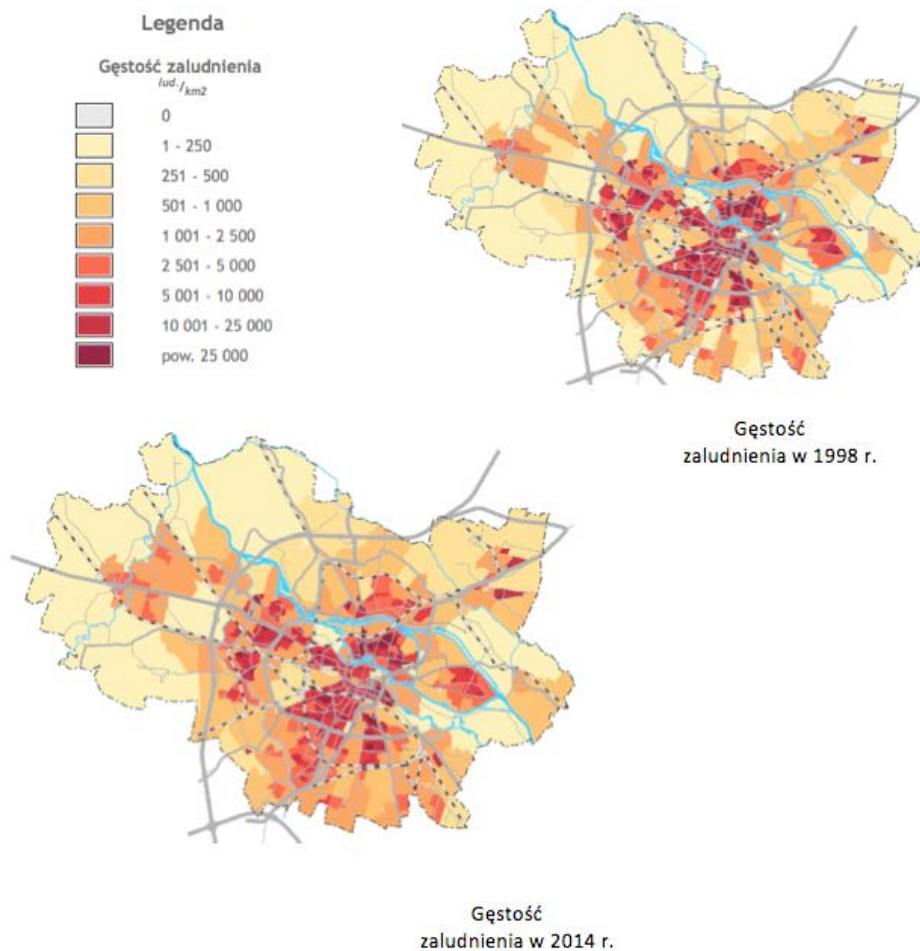
Dzięki zrealizowanym badaniom wrocławskiego pola kultury (P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. 2016) obecnie możliwe jest przynajmniej częściowe mapowanie zasobów instytucjonalnej kultury w przestrzeni miasta, obejmujące informacje zarówno o obiektach kultury, jak i o wydarzeniach kulturalnych z lat 2011–2016 – w tym tych realizowanych w ramach Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Źródłem informacji są:

- dane Biura Festiwalowego Impart 2016
- dane ze strony Punktu Informacji Kulturalnej (<http://pik.wroclaw.pl>)
- dane Urzędu Miejskiego Wrocławia (<http://www.wroclaw.pl/baza-danych>).

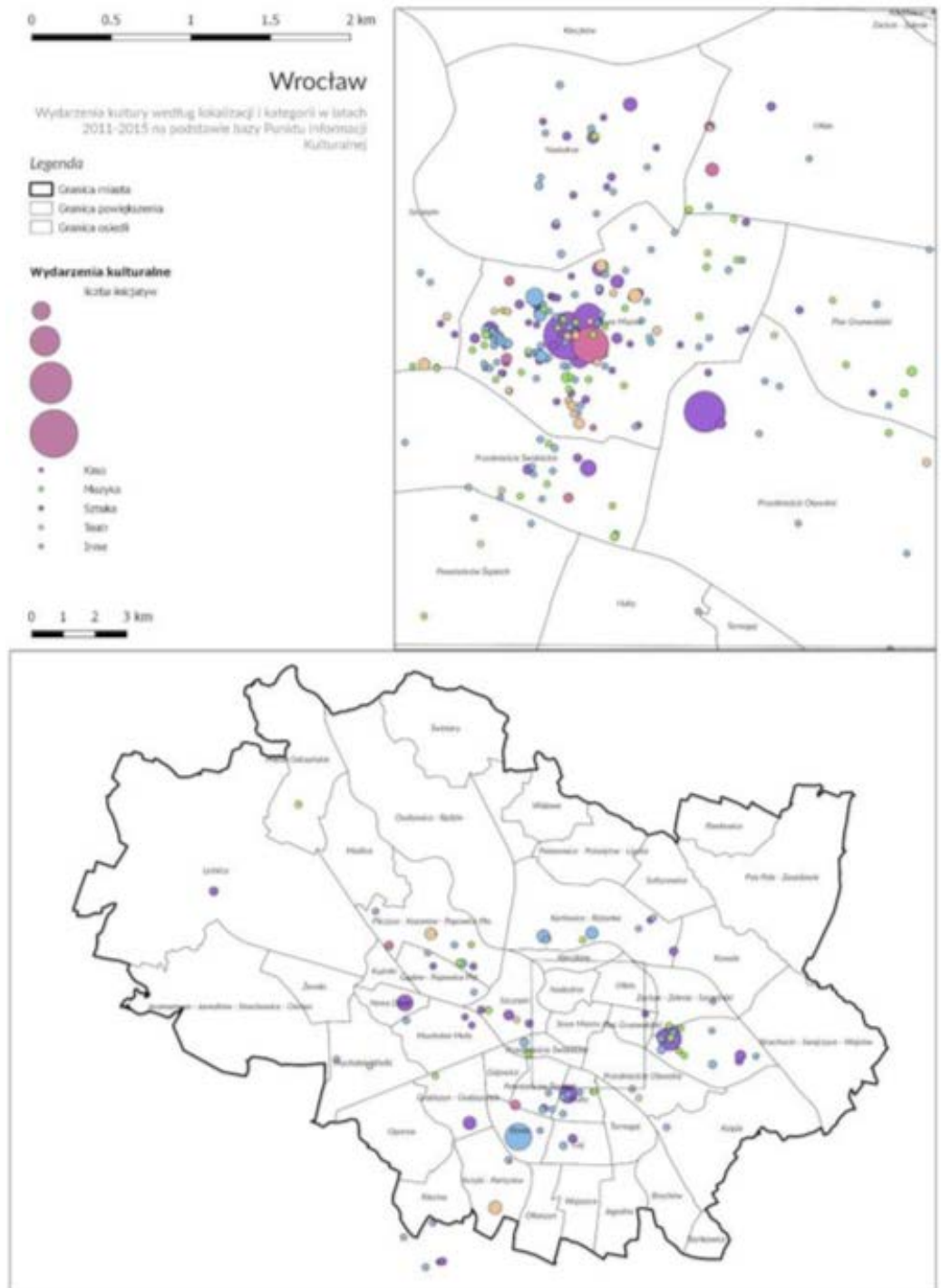
Mapa 1. Obiekty kultury w przestrzeni miasta

Źródło: P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. 2016

Mapa 2. Gęstość zaludnienia Wrocławia w latach 1998–2014

Źródło: SIP Wrocław, <http://gis.um.wroc.pl/imap/?gmap=demografia>

Mapa 3. Rozmieszczenie wydarzeń kulturalnych we Wrocławiu w latach 2011–2016
Źródło: P. Dworzański, Grochowski, et. al. 2016

Zestawienie usytuowania obiektów kultury względem zmian gęstości zaludnienia bardzo wyraźnie dzieli obszar miasta na część centralną z wysokim nasyceniem obiektów kultury i obszary zewnętrzne, w których nasycenie obiektami kultury jest mniejsze. Czynnikiem zwiększającym dysfunkcjonalność rozmieszczenia zasobów kultury są:

- procesy demograficzne – w tym stopniowe wyludnianie centrum miasta, starzenie się populacji mieszkańców w rejonach śródmiejskich
- napływ mieszkańców do położonych bardziej peryferyjnie osiedli Wrocławia;
- degradacja funkcji społecznych w starych przestrzeniach kwartałów ulic oraz brak rozwiniętych funkcji społecznych w nowych osiedlach położonych w oddaleniu od centrum miasta
- suburbanizacja – odpływ mieszkańców do miejsc zamieszkania poza miastem, przy zachowaniu miejsc aktywności zawodowej głów gospodarstw domowych usytuowanych w mieście oraz wykorzystaniu miejskich zasobów do podtrzymywania stylu i jakości życia.

2.1.3. Ludzie kultury

Jednym z ważniejszych aspektów organizowania pola wrocławskiej kultury jest wzmacnianie jego potencjału ludzkiego. Dzieje się to poprzez zapewnienie warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej ludziom kultury, wzmacnianie ich kompetencji oraz prowadzenie polityki uznania dla ich działalności artystycznej.

Systemowe działania miasta w tym zakresie tworzą warunki dla prowadzenia działalności kulturalnej w wymiarze miastotwórczym, budują prestiż wrocławskiego środowiska artystycznego oraz są elementem strategii wizerunkowej miasta. Obejmują m.in.:

- przyznawanie grantów i dotacji na działalność kulturalną
- przyznawanie prestiżowych nagród ludziom kultury, których fundatorem jest miasto: Wrocławska Nagroda Muzyczna, Wrocławska Nagroda Teatralna, Wrocławska Nagroda Poetycka „Silesius”, Nagroda Literacka Europy Środkowej „Angelus”
- działania w sferze promocji kultury, w tym mecenat artystyczny, wydawniczy wyrażany poprzez Wrocłowski Program Wydawniczy czy Dolnośląski Fundusz Filmowy
- stypendia artystyczne Prezydenta Wrocławia.

Program Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 zaowocował rozwijaniem działań w tym zakresie poprzez podniesienie prestiżu przyznawanych nagród, rozległe działania promocyjne oraz włączanie działań oddolnych (program Mikrogranty) i związanych z sieciowaniem kultury (program rezydencji artystycznych A-i-R Wro).

Istotnym problemem dla zachowania potencjału pola kultury jest fakt, że:

- wiodąca rola instytucji kultury zależy w znaczącym stopniu od kapitału kulturowego i symbolicznego ludzi kultury, którzy reprezentują ją na zewnątrz i stają się jej markami (dyrektorzy instytucji, artyści)
- reprodukcja zasobów kultury zależy od jakości kształcenia artystycznego i zachowania potencjału ludzkiego na miejscu w warunkach narastającej konkurencyjności innych ośrodków miejskich i odpływu najlepszych kadr kultury do innych miast
- w warunkach przemian oraz poszerzania uczestnictwa w kulturze wzrasta rola menedżerów kultury, animatorów oraz edukatorów kultury.

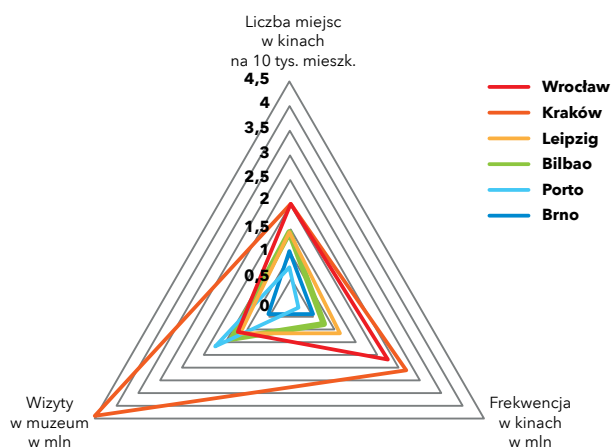
2.1.4. Benchmarking potencjału kulturalnego

W ramach prac studialnych wrocławskiego pola kultury (P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. 2016) przeprowadzono benchmarking międzynarodowy i lokalny, którego celem było porównanie Wrocławia do innych podobnych europejskich miast, będących ośrodkami metropolitalnymi drugiego rzędu (tzw. *secondary growth poles*) o istotnych funkcjach metropolitalnych i kulturotwórczych.

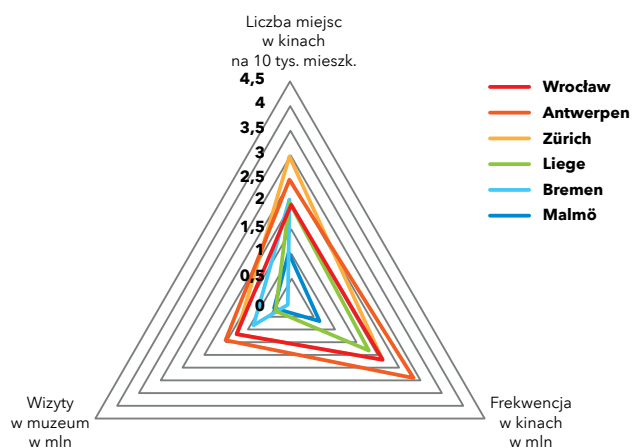
Do porównania wykorzystano wskaźniki statystyczne związane z kulturą. Wskaźniki te stanowią istotne wyznaczniki miasta twórczego. Do benchmarkingu wybrano:

- w grupie porównawczej: Bilbao, Brno, Lipsk, Kraków i Porto
- w grupie aspiracyjnej miasta zachodnioeuropejskie: Antwerpia, Brema, Liège, Malmö i Zürich.

grupa porównawcza

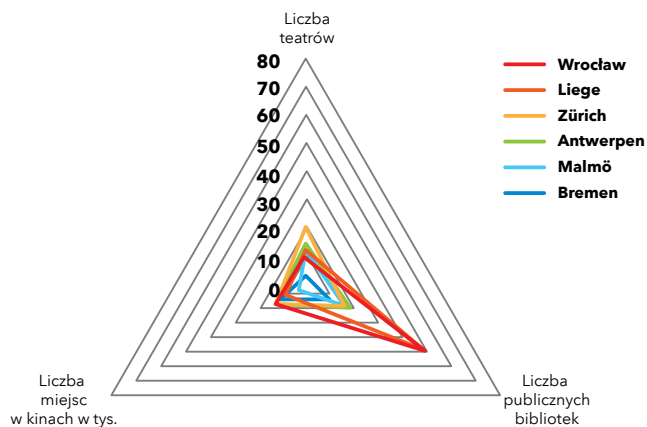
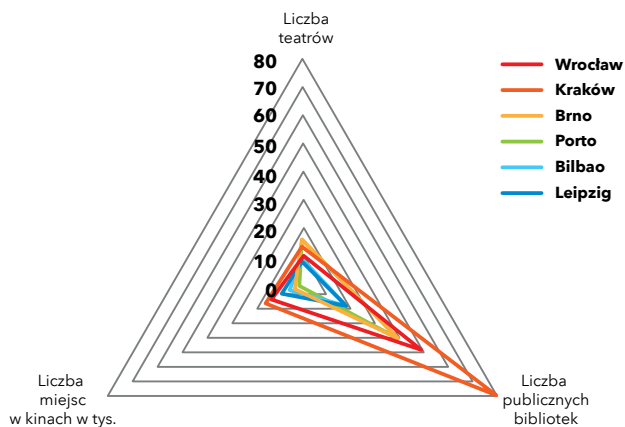

grupa aspiracyjna

Wykres 3. Benchmarking uczestnictwa w kulturze (dane za 2013 rok)

Źródło: P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. 2016 na podstawie EUROSTAT

Wykres 4. Potencjał instytucjonalny wrocławskiej kultury

Źródło: P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. 2016 na podstawie EUROSTAT

Analiza porównawcza pokazuje silną pozycję Wrocławia w kategorii niestołecznych miast regionalnych, podobnie dobra pozycja Wrocławia odnotowywana jest w grupie aspiracyjnej. Wnioski z badań porównawczych każą widzieć pozycję wrocławskiego pola kultury jako względnie atrakcyjnego, zdolnego rozwijać swoją własną podmiotową przestrzeń kultury w skali europejskich regionów.

2.2. Uczestnictwo w kulturze

2.2.1. Kultura i praktyki kulturowe w perspektywie miejskiej

Współczesna polityka kulturalna uwzględniać powinna fakt, że *uczestnictwo w kulturze* ulega zmianie w związku z przekształceniami samego pola kultury. Te zmiany bardzo mocno ingerują w przemiany społeczno-kulturowe miasta, stając się jednym z synonimów współczesnego rozumienia miejskości. Miejskość jest dziś interpretowana jako sposób życia, w którym spotykają się:

- indywidualne potrzeby i dążności mieszkańców w sferze czasu wolnego, rozumiane niekiedy jako styl życia
- potrzeby społeczne – realizowane formy uspołecznienia, które towarzyszą praktykom spędzania czasu wolnego
- oferta spędzania czasu wolnego związana z miejskim systemem konsumpcji.

Krytyka tradycyjnego sposobu rozumienia uczestnictwa w kulturze bezpośrednio związana jest z krytyką normatywnego ujęcia kultury, w którym zarówno kulturę, jak i uczestnictwo w kulturze utożsamia się z tzw. kulturą wysoką, obecną w tradycyjnych reprezentujących ją instytucjach jak opera, teatr, galeria, filharmonia, muzeum. Charakterystycznym przejawem tego rodzaju uczestnictwa jest postawa odświętności i skupienia, jaka winna towarzyszyć percepcji kultury, zwłaszcza w sferze sztuki. Dlatego od publiczności oczekuje się posiadania odpowiedniego zasobu kompetencji kulturowych. Oczekiwanie to przybiera postać powszechnie akceptowanej normy uczestnictwa, często powodującej samowykluczenie z praktyk uczestnictwa w kulturze osób o niskim kapitale społecznym, kulturowym etc.

Obecnie taki sposób rozumienia kultury i uczestnictwa w kulturze jest coraz częściej zarzucany (R. Drozdowski, B. Fatyga, et. al., 2014). Zmienia się samo podejście do kwestii uczestnictwa w kulturze, coraz częściej utożsamianego ze sposobami spędzania czasu wolnego, często realizowanego poza wąsko (normatywnie) rozumianą kulturą. Ważnym elementem uczestnictwa w kulturze jest rozwijanie swoich pasji i zainteresowań – uruchamianie własnego potencjału twórczego, poszerzanie sfery doznań zmysłowych, odnajdywanie się w roli podmiotu aktywnego etc. Podnoszenie społecznych aspektów uczestnictwa w kulturze oznacza, że nie tylko towarzyszy mu przeżycie emocjonalne, doznanie estetyczne, lecz staje się ona ważnym elementem praktyk uspołeczniających. Podkreśla się więc twórczą rolę uczestnictwa w kulturze, w tym także aktywowania kompetencji społecznych, zawiązywania sieci relacji społecznych.

Badacze kultury podkreślają wręcz konieczność zdystansowania się od kultury traktowanej nabożnie. Dlatego – jak stwierdza socjolog kultury, Marek Krajewski – *„o ile chcemy czynić kulturę bardziej istotną, może nieco rzadziej używać tego pojęcia (bo jest ono, jak pokazaliśmy, niezwykle problematyczne i wykluczające), ale sięgać po inne, które odnoszą się do elementów składowych kultury. Może więc łatwiej nam mówić o więziach i relacjach, o przeżyciach i doświadczeniach, o wiedzy i umiejętnościach, o robieniu czegoś razem, o języku, sztuce, wartościach, obyczaju.”*

Uczestnictwo w kulturze uważać należy za jeden z podstawowych wymiarów tworzących środowisko społeczne mieszkańców, wpływających na zachowanie dobrostanu społecznego oraz podnoszenie jakości życia dzięki:

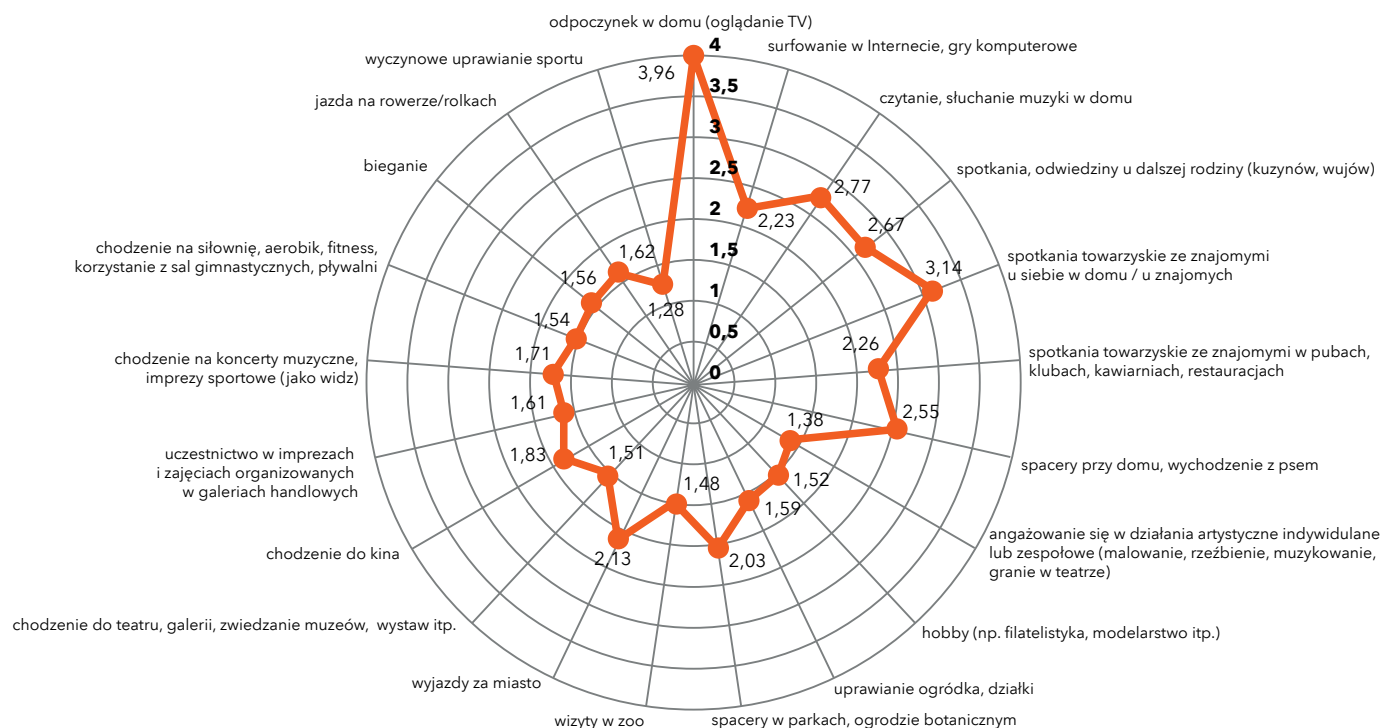
- poszerzeniu spektrum praktyk kulturowych poprzez sposoby spędzania czasu wolnego
- przenikaniu się praktyk kulturowych z uprawianiem aktywności ruchowej, hobby, rozwijaniem pasji i zainteresowań
- roli uczestnictwa w kulturze jako formy uspołecznienia: aktywności środowiskowej, tworzenia relacji społecznych, budowania więzi z otoczeniem;
- wyrabianiu nawyków uczestnictwa w kulturze w związku z edukacją i animacją kulturalną adresowaną do różnych grup odbiorców także poza systemem edukacji formalnej
- funkcjonowaniu zasobów oraz przestrzeni kultury poza miejscami utożsamianymi z kulturą wysoką (teatrem, galerią sztuki), wytwarzaniu się nowych miejsc dla praktyk kulturalnych lub przysposabianiu starych (parki, domy kultury, biblioteki, puby, kawiarnie etc.)
- roli zasobów oraz przestrzeni kultury dostępnych bezpośrednio w miejscach zamieszkania, rejonach ulic i osiedlach w tworzeniu dobrze zorganizowanych miejskich habitatów.

Dlatego też działania na rzecz rozwijania uczestnictwa w kulturze winny być powadzone z wykorzystaniem elementów i narzędzi innych polityk miejskich – przede wszystkim społecznej, edukacyjnej, mieszkaniowej etc.

2.2.2. Praktyki czasu wolnego i uczestnictwo w kulturze

Szereg prowadzonych badań społecznych z udziałem mieszkańców Wrocławia dostarcza danych na temat regularności praktyk spędzania czasu wolnego.

Wykres 5. Praktyki spędzania czasu wolnego i uczestnictwa w kulturze (n=2000 osób w wieku 15–80 lat)

Źródło: Wrocławska Diagnoza Społeczna (WDS) 2014. Opracowanie własne.

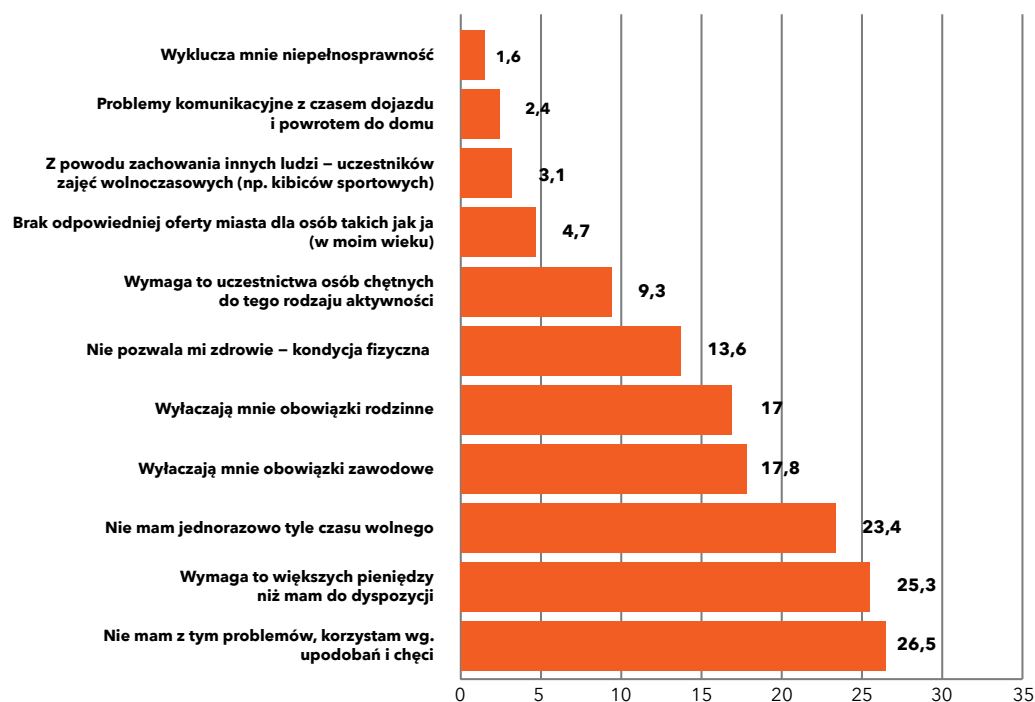
Wyniki kilku przeprowadzonych badań oraz ich szczegółowe analizy (WDS 2010, WDS 2014) wskazują na pewne stałe elementy spędzania czasu wolnego i uczestnictwa w kulturze, takie jak:

- dominację biernego sposobu spędzania czasu wolnego w przestrzeniach prywatnych – w domu
- relatywnie mocniejsze nasycenie praktyk spędzania czasu wolnego, bez zaznaczenia wyraźnych atrybutów uczestnictwa kulturowego – związanych ze spotkaniami w gronie znajomych, prostymi formami aktywności o charakterze rekreacji i wypoczynku
- niski odsetek wskazań uczestnictwa w kulturze wysokiej związanych z regularnością chodzenia do teatru, galerii, muzeum
- relatywnie częstsze, w stosunku od uczestnictwa w kulturze wysokiej, chodzenie na koncerty muzyczne i imprezy sportowe lub do kina.

W ujawnianych nawykach silnie zaznacza się prywatyzacja sposobów spędzania czasu wolnego, charakterystyczna dla schematu samowykluczenia z praktyk kulturalnych jako formy społecznienia. Sprzyjają temu przemiany społeczno-kulturowe, związane m.in. z rozwojem Internetu jako przestrzeni udostępnienia treści konsumowanych w czasie wolnym. Z drugiej strony przy bogatej ofercie miasta istnieje potencjał dla tworzenia zachęt do spędzania czasu wolnego poza domem i promowania jego uspołecznionej oraz aktywnej formuły.

Do czynników różnicujących uczestnictwo w kulturze i organizację czasu wolnego należy zarówno wiek, sytuacja ekonomiczna, status rodzinny, jak też status społeczny. Szczególnym problemem jest znaczący spadek aktywności osób po 45 roku życia oraz sytuacja ekonomiczna, która im jest gorsza, tym silniej wyłącza z uczestnictwa w kulturze (WDS 2014, s. 157).

W ocenie mieszkańców problemy z dostępem do kultury w rozumieniu dostępności oferty spędzania czasu wolnego nie są przez nich samych identyfikowane.

Wykres 6. Rodzaje barier uczestnictwa w kulturze (n=2000, dane w %)*

*dane nie sumują się do 100%, można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: WDS 2014, s. 152

Na tym tle barierę stanowią raczej problemy występujące po stronie samych uczestników pola kultury:

- nadmiar obowiązków zawodowych
- brak czasu wolnego
- obciążenie obowiązkami rodzinnymi
- brak funduszy czy niechęć do wydatkowania pieniędzy na płatne formy uczestnictwa w kulturze.

Sprawa oceny wydatków na kulturę i spędzanie czasu wolnego wydaje się być złożona. Według deklaracji 51% uczestników badań WDS 2014 nie poniosło wydatków na kulturę w ciągu 12 m-cy od chwili badania, a 23% poniosło tylko jeden rodzaj wydatków.

Najczęstsze wydatki na kulturę w ciągu roku obejmują:

- bilety do kina – 41%
- książki niezwiązane z wykonywanym zawodem – 24%
- koncerty muzyczne – 14%

- przedstawienia teatralne 13%
- muzea i wystawy 9%.

W ocenie intensywności praktyk uczestnictwa należy pamiętać, iż zasadniczym ograniczeniem staje się kwestia uświadomienia przez samych respondentów złożoności zjawiska uczestnictwa w kulturze oraz artykułowanych potrzeb w tym zakresie. Sprawa opiera się o model uczestnictwa wyłączający (niewłączający) wszystko to, co w (powszechnym) odczuciu jest jego niestandardową lub gorszą formą. Istotna jest też niska świadomość potrzeb i możliwości uczestnictwa w kulturze, a w dalszym ciągu traktowanie własnej sytuacji społecznej w wymiarze zawodowym lub życia rodzinnego jako wymówek od uczestnictwa w kulturze. Kluczem do zmiany tego stanu rzeczy pozostaje jakość edukacji kulturalnej, stanowiącej naturalną barierę dla obiektywnego samowykluczenia z uczestnictwa w kulturze. Innymi słowy: jakkolwiek mieszkańcy mogą mieć świadomość sporadycznego uczestnictwa w kulturze wysokiej, to równocześnie mogą nie włączać szeregu swoich praktyk i potrzeb do sfery kultury właśnie. Wobec tych uwarunkowań deklarowane uczestnictwo w kulturze pozostaje ekstensywne – zwłaszcza w odniesieniu do jego tradycyjnego ujęcia. W badaniach WDS 2014 intensywne uczestnictwo w kulturze (ponoszenie wydatków na co najmniej 3 rodzaje uczestnictwa w kulturze), na podstawie katalogu badanych podstawowych rodzajów wydatków na kulturę (książki, kino, muzyka, teatr, wystawy), szacowano na 14% ankietowanych. Jednakże przywołane badania nie były pogłębione w kierunku rozpoznawania nowych form uczestnictwa w kulturze.

2.2.3. Doświadczenia ESK Wrocław 2016

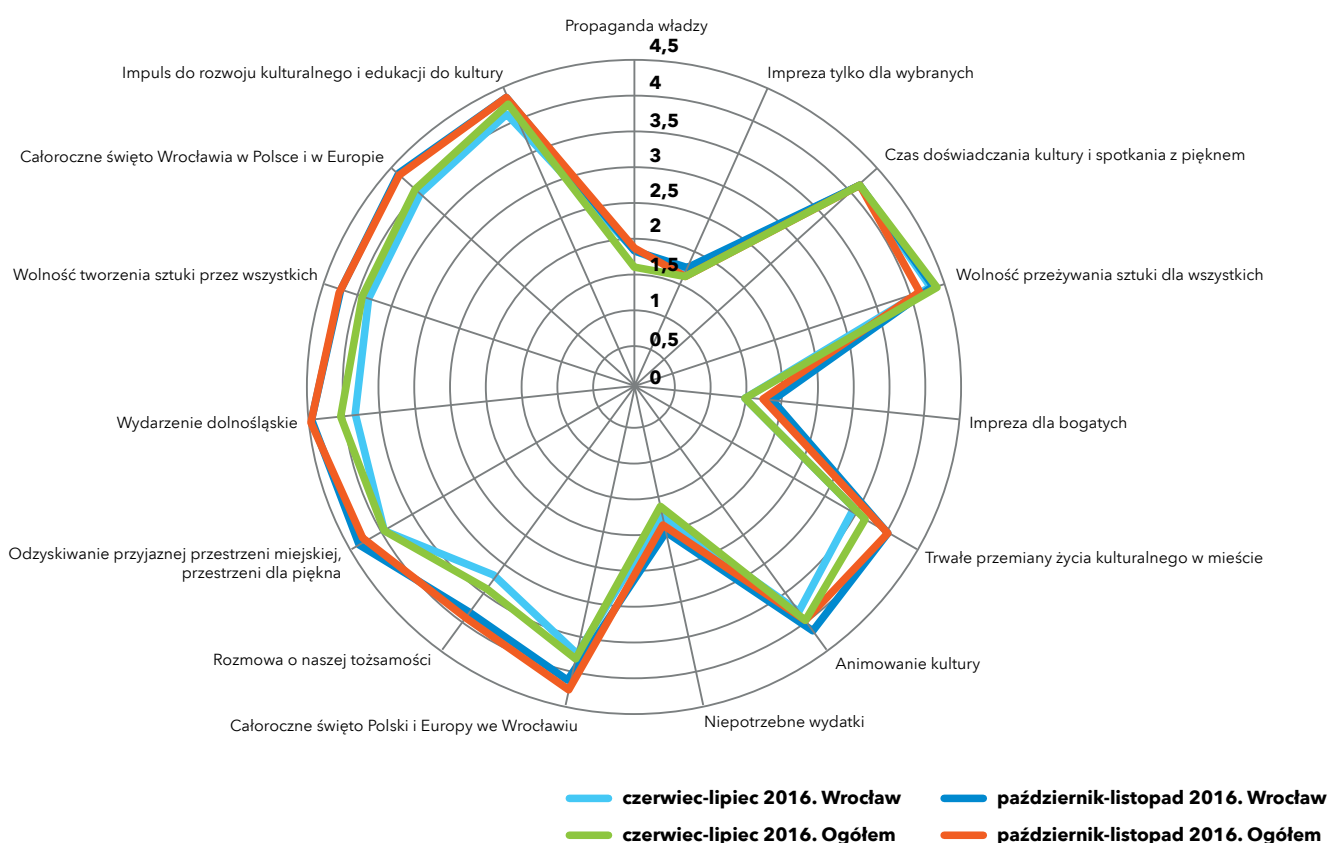
Organizacja wydarzeń Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 przyniosła mieszkańcom Wrocławia i regionu nowe możliwości uczestnictwa w kulturze. Przede wszystkim była okazją do innego niż tradycyjnie doświadczania kultury przez samą skalę, zróżnicowanie oraz rozciągnięcie w czasie oferty wydarzeń. Łącznie w roku kalendarzowym ESK odbyło się około 2000 rozmaitych wydarzeń kulturalnych. W chwili obecnej dysponujemy raportami z ewaluacji ESK Wrocław 2016, które dotyczyły m.in. kwestii:

- wpływu ESK Wrocław 2016 na potencjał pola kultury, w tym w zakresie szeroko rozumianego uczestnictwa w kulturze
- profesjonalnego i pozaprofesjonalnego odbioru ESK Wrocław 2016 w sferze organizacji i celów strategicznych oraz doznań i komunikowanych wartości
- efektów wizerunkowych ESK Wrocław 2016 w perspektywie regionalnej i ogólnopolskiej
- wpływu ESK Wrocław 2016 na warunki rozwoju przemysłów kultury
- warunków pracy instytucji i ludzi kultury oraz ich relacji z otoczeniem zewnętrznym w czasie trwania ESK Wrocław 2016.

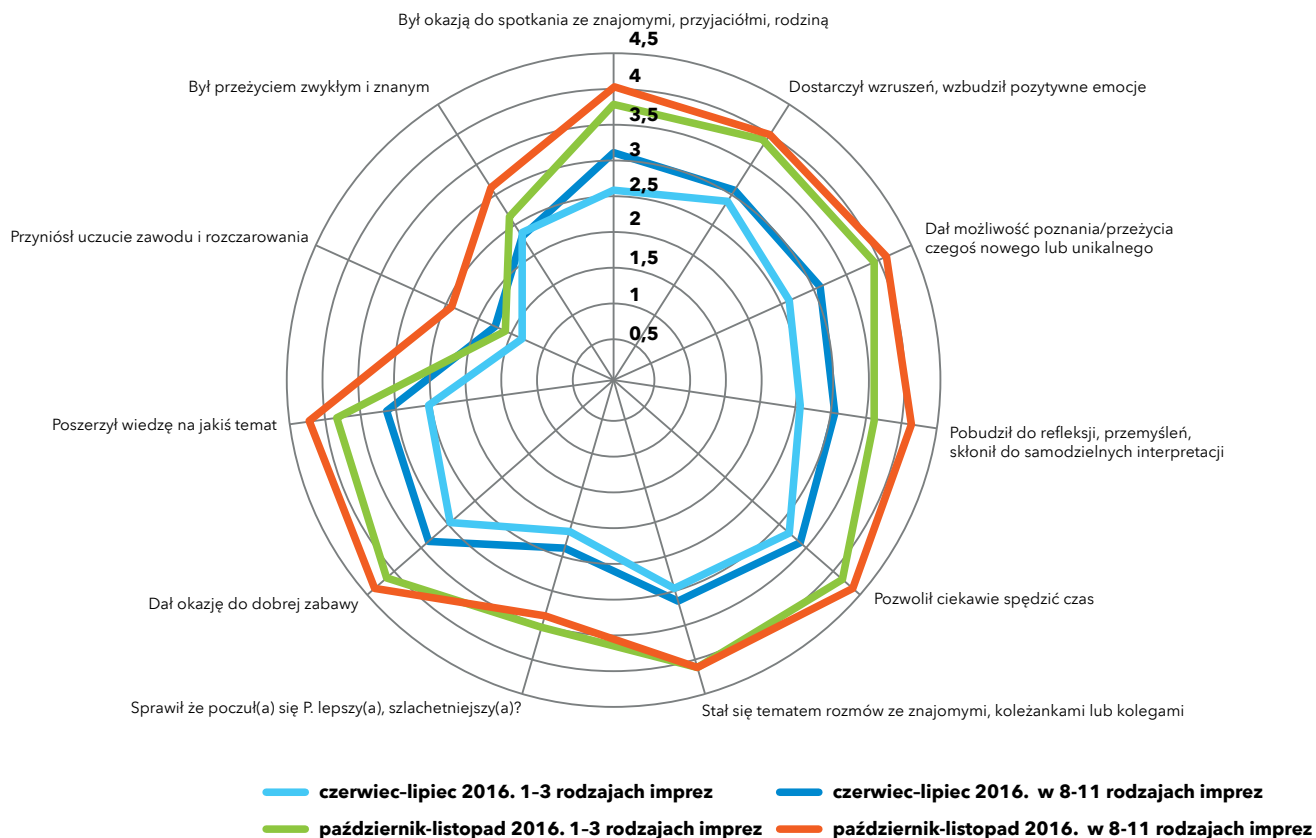
Z punktu widzenia prowadzenia polityki kulturalnej miasta najważniejsze efekty ESK Wrocław 2016 związane są z:

- powszechnym uświadomieniem wśród mieszkańców Wrocławia i regionu faktu organizacji nie tylko samej imprezy, ale poszczególnych jej cykli tematycznych, które zostały zauważone w przestrzeniach publicznych miasta
- akceptacją idei ESK wśród mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej wyrażającej się w społecznej aprobacie głównych wartości i odrzuceniu wartości negatywnych, zaprzeczających jej idei

- przekonaniem o skutecznej realizacji celów strategicznych i wpływie ESK na budowanie wizerunku miasta oraz zapewnienie warunków do jego dalszego rozwoju
- potwierdzeniem znaczenia organizacji wydarzeń eventowych – także tych budujących ekonomię prestiżu. Takie imprezy jak koncert Davida Gilmore’a, zespołu Rammstein czy Ennio Morricone – były oceniane wysoko i gromadziły publiczność spoza miasta
- potwierdzeniem roli znanych wrocławskich marek kultury jak Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty, Europejska Noc Literatury oraz skutecznym poszerzeniem przestrzeni działań dla ekonomii prestiżu, czego przykładem była nowa formuła nagrody literackiej Silesius
- szerokim rozpoznaniem działań – zwłaszcza tych związanych z obecnością literatury w przestrzeni publicznej miasta (uznaniem cieszyły się spotkania literackie czy wydanie Gazety Pisarzy). Sukces wizerunkowy i frekwencyjny odniosły imprezy organizowane przez miasta partnerskie, w tym kontekście należy szczególnie wymienić prezentację Lublina
- rolę działań aktywizujących i animujących społeczność lokalną poprzez czynne zaangażowanie w działania kulturalne. Programy takie jak mikro-GRANTY ESK 2016 czy Wrocław – wejście od podwórza aktywizujące społeczność lokalną, nastawione na edukację i animację kulturalną, potwierdziły swój potencjał przy konieczności uwzględnienia społecznego kontekstu dla realizowanych w ich ramach działań.

Wykres 7. Wybrane efekty ESK w opinii mieszkańców Wrocławia i regionu Źródło: Społeczne konteksty uczestnictwa. Badania społeczne w ramach ewaluacji ESK. Badania CATI na próbie mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej w wieku 16–70 lat (pomiary: czerwiec–lipiec 2016, październik–listopad 2016). Skala: 1pkt. – zdecydowanie się nie zgadzam, 5pkt. – zdecydowanie się zgadzam

Wykres 8. Indywidualne korzyści z uczestnictwa w ESK Wrocław 2016

Źródło: Społeczne konteksty uczestnictwa. Badania społeczne w ramach ewaluacji ESK. Badania CATI na próbie mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej w wieku 16–70 lat (pomiar: czerwiec–lipiec 2016, październik–listopad 2016). Skala 1–5 pkt. 1–nigdy, 5–bardzo często

Z drugiej strony organizacja ESK ujawniła także zjawiska negatywne czy – mówiąc inaczej – mające charakter wyzwań dla polityki kulturalnej:

- społeczne i kulturowe bariery upowszechniania i kształtowania nawyków uczestnictwa w kulturze – o ile obserwowano narastający wzrost uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych wraz z rozwojem wydarzeń w toku roku kalendarzowego, o tyle przyrost ten dotyczył tylko niektórych z nich, głównie związanych z wydarzeniami masowymi, otwartymi, znanymi. W dalszym ciągu ujawnia się istnienie ograniczeń finansowych, wieku, płci dla poszerzania uczestnictwa w kulturze, co podkreśla znaczenie prowadzenia sprawnej edukacji kulturalnej
- istnienie sprzeczności, powstawanie napięć i konfliktów w lokalnym polu kultury w związku ze sposobem organizacji ESK, pracą instytucji kultury i obawami o niewykorzystanie ich potencjału zdobytych doświadczeń
- defaworyzowanie lokalnego środowiska artystycznego oraz ujawnienie się postaw krytycznych wobec przedstawionych idei ESK w oglądzie profesjonalnym
- nierównowaga pola kultury pod względem przestrzennego rozmieszczenia zasobów instytucjonalnych kultury i związaną z tym wyraźnie niższą obecność wydarzeń ESK poza centrum miasta

- złożoność obiegu informacji – w rezultacie natłoku wydarzeń o różnej skali, formie, ujawniły się zatory informacyjne, powodujące poczucie braku integracji, ujawniające także złożoność obiegu kultury i fakt, iż zasadniczo rzecz biorąc tworzy ona zróżnicowane obszary, które pozostają względem siebie autonomiczne, jeśli chodzi o profil odbiorcy oraz formułowane oczekiwania
- występujące niedociągnięcia organizacyjne, które w przypadku licznych i masowych imprez były nie do uniknięcia, lecz w niektórych przypadkach oddziaływały krótkotrwale na kreowany obraz imprezy.

Szczegółowa ocena społecznych efektów oddziaływań ESK zawarta jest w dziecięciu udostępnionych raportach z ewaluacji Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 (dostęp: <https://issuu.com/wroclaw2016>).

2.3. Problemy kultury – narracje w polu wrocławskiej kultury

Tworzenie polityki kulturalnej to umiejętne sięganie do narracji środowiska ludzi kultury, uwzględnianie trendów w sferze uczestnictwa w kulturze, rozwiązań instytucjonalnych w zakresie zarządzania sferą kultury. Tak rozumiana polityka kulturalna to zarazem złożony dialog i refleksja w polu kultury.

Rok Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 i towarzyszące mu wydarzenia sprzyjały takiej refleksji. Elementem prowadzonego dialogu w ramach prac nad Strategią Wrocław 2030, Wrocławskiego Kongresu Kultury oraz działań prowadzonych w ramach ESK Wrocław 2016, są przedstawione poniżej opinie oraz elementy diagnozy środowiskowej. Krytyczna ocena wyrażanych stanowisk stanowi istotny kontekst prowadzenia oraz planowania polityki kulturalnej Wrocławia.

2.3.1. Kultura Wrocławia krąży w osobnych obiegach i niezbędnie potrzebuje informacji sama o sobie

O wrocławskiej kulturze można czytać w czasopiśmie ogólnopolskich i lokalnych, dyskutować w gronach specjalistów i twórców alternatywnych – krytycznych wobec głównego nurtu, być aktywnym na forach społecznościowych i w rozproszonych grupach towarzyskich (kawiarni, klubów), jednakże poszczególne obiegi, choć wiedzą o sobie samych wiele, często funkcjonują niezależnie od siebie (nie wiedzą o sobie nawzajem). Jak wynika z opinii, *najistotniejszym problemem jest brak powiązań pomiędzy obiegiem specjalistycznym (środowiska twórców, krytyków, badaczy) a obiegiem powszechnym (odbiorcy, uczestnicy wydarzeń, mieszkańcy)*. Środowiska alternatywne silnie zaznaczają swoją obecność we wrocławskim polu kultury i jednocześnie akcentują swoją autonomię, a słabiej zauważalny jest głos organizacji pozarządowych, choć niektóre z nich (np. Stowarzyszenie Nowe Horyzonty, Centrum Sztuki Wro, Teatr Ad Spectatores, Centrum Kultury i Edukacji Żydowskiej) odgrywają znaczącą rolę na wrocławskiej scenie kulturalnej.

Wrocławska kultura nie dysponuje trafnymi, rzetelnymi i aktualnymi źródłami wiedzy o samej sobie. Brakuje danych, opinii, analiz zbieranych o i od: twórców, instytucji, uczestników kultury pozwalających stworzyć (i na bieżąco aktualizować) mapę wrocławskiej kultury. Miejski portal kulturalny nie jest platformą wymiany myśli ani źródłem informacji tak dla twórców,

jak i odbiorców. Informacja o wsparciu na dwuziałania kulturalne od miasta jest względnie trudno dostępna, podobnie informacje na temat alternatywnych wobec miejskiego źródeł finansowania działań kulturalnych.

2.3.2. Ludzie kultury i wydarzenia to (nie w pełni wykorzystany) potencjał kultury Wrocławia

O potencjale wrocławskiej kultury do inicjowania dyskusji nt. lokalnej tożsamości i zmianie społecznej świadczy duma środowiska kultury z dorobku artystycznego miasta, zwłaszcza z okresu awangardy lat 70. XX wieku, która dla wielu z nich jest punktem odniesienia do myślenia o wolności twórczej dziś. O potencjale wrocławskiej kultury świadczy także duża gotowość środowiska, którego członkowie czują się tożsamościowo związani z Wrocławiem i nie chcą go opuszczać, do debaty o sensie i treści tożsamości Wrocławia, której interesującym materialnym wyrazem jest architektoniczna spuścizna przed- i powojenna. *Potencjał środowiska artystycznego do dyskusji o kulturowej tożsamości miasta nie jest w pełni wykorzystany ze względu na jego rozproszenie oraz brak akceptowanej platformy dla takiej dyskusji z władzami miasta i innymi podmiotami.*

Istotnym składnikiem potencjału wrocławskiej kultury są także uznane wydarzenia, mające swoją markę i miejsca z nimi związane. Markowe wydarzenia w znanych miejscach wywołują środowiskową mobilizację, ale jednocześnie wzmacniają skojarzenie z kulturą jako świętem (często świętem dla wybranych), a ich walor edukacyjny jest ograniczony. *Uznane marki wydarzeń i ważne dla kultury miejsca wypełniają tylko część zapotrzebowania na wydarzenia kulturalne w mieście i muszą być równoważone kulturą codzienną, zwyczajną, dla wszystkich – kulturą stale obecną.*

2.3.3. Instytucje dla ludzi, zamiast ludzi-instytucji

Cechą swoistą wrocławskich instytucji kultury są wyraziste osobowości ich dyrektorów, które determinują charakter podległych im instytucji, wywołując jednocześnie rodzaj uzależnienia całości organizacji od kapitałów jednostki. Pomijając zagadnienie niezależności dyrektorów od polityki, trzeba wskazać na *problem słabej pamięci instytucjonalnej wrocławskiej kultury* (P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. 2016), *którą – gdy odchodzi dyrektor – dotyka amnezja.* Ta kwestia wymaga systemowych rozwiązań dotyczących polityki konkursowej i obsadzania kluczowych stanowisk w sektorze kultury, a kontekstem dla nich jest niski poziom zaufania twórców wobec miejskich decydentów. *Wizerunkowi Wrocławia i jego kultury szkodzą konflikty personalne wokół instytucji kultury.* W mieście kultury obecnej warunki funkcjonowania twórców i menedżerów kultury (z Wrocławia i spoza niego) powinny być klarowne i przewidywalne.

Nowym elementem potencjału wrocławskiej kultury są osoby, które przez ostatnie lata pracowały, przygotowując Europejską Stolicę Kultury. Ich wiedzę, doświadczenie, umiejętności i zapał należy wykorzystać tu, na miejscu, do wzmacniania potencjału kulturalnego, utrwalania i rozwijania efektów w zakresie pobudzenia kulturalnego mieszkańców miasta uzyskanych w minionym roku.

Istotne dla budowania jakości wrocławskiego pola kultury jest sieciowanie i współpraca instytucji z partnerami, których być może dotąd nie brano pod uwagę w wystarczającym stopniu: z biznesem, akademią, instytucjami zagranicznymi oraz otwarciem na inne dziedziny sztuki i działalność multi- oraz interdyscyplinarna.

2.3.4. Kultura obecna w centrum i na peryferiach

Wrocławskie instytucje kultury są skupione w centrum miasta. Poza centrum można znaleźć głównie biblioteki i domy kultury. Stopień nasycenia obiektami jest odwrotnie proporcjonalna do liczby mieszkańców – poza centrum mieszka większość wrocławian, a w pobliżu miejsca zamieszkania mają do dyspozycji mniejszość instytucji kultury.

Prestiż centrum i jego nasycenie obiektami kultury są ważne i należy go wzmacniać w ten sposób, by istniejące i nowo powstające instytucje kultury ulokowane w centrum miały oddziaływanie nie tylko ogólnopolskie, ale ponad krajowe. Jednak niemniej ważny jest łatwy dostęp do kultury w miejscu zamieszkania: na osiedlach ulokowanych poza centrum i śródmieściem. Instytucje kultury na peryferiach powinny się skupiać na działalności nakierowanej na najbliższe środowisko kulturalne, o charakterze edukacyjnym i nie-festiwalowym.

Dodatkowo, nowoczesne obiekty kultury charakteryzuje program na wskroś przecinający tradycyjne dziedziny kuratorskie (muzyka, film, teatr, sztuki wizualne, literatura i inne) – scenariusze ich działania powinny być różnorodne, by odpowiadać na (starannie zdiagnozowane!) potrzeby różnych kategorii mieszkańców, uwzględniające ich możliwości tak ekonomiczne, jak i poznawcze. *Wrocławianie potrzebują obiektów kultury zlokalizowanych blisko ich miejsca zamieszkania, oferujących program dopasowany do zróżnicowanych potrzeb i oczekiwań, będący zarówno źródłem inspiracji, jak i edukacji. Lokalne centra kultury obecnej to estetyczne i dobrze zaprojektowane miejsca spotkań wzmacniające lokalną tożsamość.*

Jeśli wydarzenia Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 adresowane do mieszkańców osiedli (np. Parki ESK, Wrocław - wejście od podwórza, mikroGRANTY, program rezydencji A-i-R Wro i inne) były impulsem pobudzającym i edukującym do działań kulturalnych, to pobudzonej energii nie można zmarnować, lecz pielęgnować ją i wzmacniać, nadając jej infrastrukturalną oprawę w lokalnym kontekście.

2.3.5. Kultura jako produkt vs kultura jako misja

Strony dyskusji w polu kultury często używają słowa „kultura”, jednak w odmiennym rozumieniu. Dla jednych kultura jest czynnikiem budowania swojej przewagi konkurencyjnej nad innymi miastami; ma służyć przyciąganiu turystów, inwestycji i pożądanym kategorii mieszkańców, których można opisać jako klasę kreatywną. Kultura jest narzędziem wzrostu ekonomicznego miasta, ma przynosić zysk. Dla drugich kultura nie jest narzędziem w osiąganiu celów ekonomicznych, nie służy budowaniu popytu, lecz jest silnie powiązana z społeczną polityką wyrównywania szans i poprawy jakości życia w mieście. Nie obawiają się oni przyznać, że kultura jest kosztem, który się nie zwróci w prostym bilansie rocznym, bo nie taka jest jej funkcja. Posługiwanie się odmiennymi rozumieniami kultury jest źródłem konfliktów i napięć utrudniających wykorzystanie potencjału wrocławskiej kultury w jej różnorodności.

Polityka kulturalna Wrocławia po roku 2016 powinna akcentować w większym stopniu wartość i znaczenie kultury żywej – obecnej w codziennym życiu wrocławian, kultury dostępnej fizycznie, ekonomicznie i symbolicznie, zróżnicowanej, ciekawej i włączającej.

We Wrocławiu istnieje potencjał rozwoju kultury żywej, bo mieszkańcy coraz bardziej otwierają się na aktywne obcowanie ze sztuką, ale jeszcze większe są potrzeby: brakuje promocji i dotacji programów edukacji kulturalnej, dostęp do kultury nie jest rozpowszechniony (istnieją bariery ekonomiczne, ale i symboliczne), potrzebna jest oferta dla zróżnicowanych (wiekowo, ze względu na kapitał kulturowy, zainteresowania) odbiorców, niezbędne jest

wreszcie większe zaangażowanie społeczne artystów i ich bardziej zauważalny udział w debacie publicznej na kluczowe dla miasta problemy.

2.3.6. Edukacja kulturalna vs uczestnictwo w kulturze

W polityce kulturalnej miasta dostrzega się nastawienie na wielkie wydarzenia i osiąganie efektów wizerunkowych. Obecnie musi być ono w większym stopniu równoważone przez wzmacnianie pozostałych funkcji kultury poszerzających sposób uczestnictwa w kulturze. Jedną z istotniejszych zmian powinna dotyczyć odejścia od odświętności uczestnictwa w kulturze i odwrócenia trendu sakralizacji (uświęcenia, zbędnej podniosłości) takich praktyk. Innym ważnym celem jest przeciwdziałanie prywatyzacji praktyk uczestnictwa w kulturze – zastąpienie indywidualizacji uspołecznieniem oraz zachętą do wchodzenia w kulturę poza sferą domową, co wymaga wzmocnienia kompetencji kulturalnych, między innymi rozumienia kultury współczesnej. Kultura powinna także w większym stopniu angażować i oddziaływać na różne zmysły. Oznacza to konieczność stopniowego zmniejszania roli wydarzeń masowych i budowania frekwencji uczestnictwa poprzez proponowanie wydarzeń wykorzystujących kulturę żywą i potencjał różnych sfer kultury. Wymaga to wzmocnienia wysiłków na rzecz edukacji kulturalnej. Tworzenie rozszerzonego modelu uczestnictwa w kulturze wymaga powiązania kwestii uczestnictwa z trwającą od najmłodszych lat edukacją kulturalną opartą na instytucjach edukacyjnych i wychowujących.

Edukacja kulturalna mieszkańców, której efekty są rozpisane na lata i trudniej uchwytne w liczbach, staje się pierwszoplanowa wobec wyników uczestnictwa mieszkańców w kulturze, opisywanego za pomocą prostych statystyk dających się sprawozdawać raz na kwartał.

2.3.7. Zarządzanie kulturą: przejrzystość, partycypacja i pieniądze

Istotnym problemem instytucji kultury, z którym będą się borykać po 2016 roku, jest powrót to poziomu finansowania sprzed 2016 roku, silnie kontrastującego z obfitością roku obchodów ESK oraz dodatkowe osłabienie wynikające z niezaspokojonej potrzeby ciągłego podnoszenia kompetencji pracowników instytucji kultury z zakresu zarządzania kulturą i pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

O ile konkursy organizowane przez władze uznaje się za przejrzyste, to uczestnikom pola kultury często towarzyszy przeświadczenie, że są one „szyte na miarę” określonych podmiotów i służą finansowaniu dużych przedsięwzięć, a w efekcie niewiele funduszy pozostaje dla innych działań. Wzmacnia się przekonanie, że aby zdobyć pieniądze, trzeba być bliżej organów decyzyjnych.

Często podnoszonym problemem jest przerost biurokracji w urzędzie, słabość organizacyjna oraz nietraktowanie przedstawicieli instytucji kultury jak partnerów w realizacji wspólnych przedsięwzięć. Brak partnerstwa i dialogu pomiędzy urzędnikami (władzą) a przedstawicielami świata kultury w wielu obszarach – od drobnych decyzji po strategiczne konsultacje dotyczące polityki kulturalnej Wrocławia – jest jednym z największych diagnozowanych deficytów.

Do najpilniejszych potrzeb należy stworzenie uzgodnionej platformy współpracy (np. w postaci społecznej rady kultury, międzysektorowej i interdyscyplinarnej) władz miasta i dyrektorów wrocławskich instytucji kultury dla tworzenia długofalowej wizji rozwoju kultury we Wrocławiu, wraz z założeniami monitoringu i oceny sposobów wydatkowania środków na kulturę. Obok tego istotne jest wypracowanie i wdrożenie takich mechanizmów finansowania kultury, które zapewnią możliwość planowania, rozwoju i stabilność w kolejnych latach, przy jednoczesnym zachowaniu

wysokiej jakości oferty kulturalnej (stypendia miejskie dla twórców indywidualnych, promesa miejska, rozwój lokalnego mecenatu, współpraca z biznesem, który dziś nie stanowi istotnego elementu polityki kulturalnej miasta).

2.3.8. Komunikacja i zaufanie – monitoring i ewaluacja

Wrocławskie środowisko kultury niewiele o sobie wie (o ludziach, działaniach, pomysłach), nie dysponuje włączającymi kanałami komunikacji, co nie sprzyja budowaniu zaufania i podejmowaniu wspólnych działań, za to wzmacnia izolację poszczególnych obiektów informacji i generuje powstawanie plotek. Niewystarczające są także diagnozy obejmujące sferę kultury jako jedną ze sfer jakości życia w mieście. Podjęcie szeregu działań niwelujących negatywne skutki tych zjawisk staje się pilną potrzebą. Po pierwsze potrzebna jest *platforma współpracy i dobrych praktyk* (np. internetowa) spełniająca funkcję komunikacyjną, informacyjną (baza miejsc, ludzi, pomysłów), przestrzeni wymiany doświadczeń, promocji kultury, sieciowania współpracy, ale także mobilizacji zasobów (np. na potrzeby spotkań eksperckich). *Platformie powinno towarzyszyć atrakcyjne miejsce spotkań w przestrzeni niewirtualnej*, jego funkcję mógłby pełnić np. miejsce kultury - Barbara. Po drugie, istnieje potrzeba *stworzenia* rodzaju *wrocławskiego obserwatorium kultury* – instytucji badawczej i eksperckiej, która byłaby odpowiedzialna za niezależne, rzetelne, systematyczne badanie kondycji sektora kultury we Wrocławiu po to, by możliwe było tworzenie, ewaluacja i redefinicja celów polityki kulturalnej miasta. Po trzecie, istnieje potrzeba *stworzenia ciał konsultacyjnych* na bieżąco wspierających (ewaluujących i organizujących) działania magistratu w zakresie polityki kulturalnej, np. radę ds. kultury przy Prezydencie Miasta. Uzupełnieniem jej działań mogłaby być Grupa Dialogu Społecznego ds. Kultury i / lub zespoły merytoryczne odpowiedzialne za część decyzji.

* Rekomendacje

I. Wyrażamy przekonanie, że polityka kulturalna może i powinna wspomagać pozytywną zmianę społeczną we Wrocławiu, utrwalając efekt Europejskiej Stolicy Kultury. W tym celu winna stwarzać warunki do prowadzenia dialogu w polu kultury przez różne podmioty z uwzględnieniem interesów różnych kategorii mieszkańców, przy wzajemnym poszanowaniu prawa do uczestnictwa w sferze publicznej.

II. Rekomendowane jest prowadzenie i koordynowanie działań nastawionych na integrację oraz równoważenie zasobów pola kultury poprzez:

- zachowanie funkcji miastotwórczych i prestiżowych kultury dla działań lokalizowanych w centrum, jak też zorganizowanych wokół istniejących instytucji i marek kultury
- tworzenie instytucji nowego typu dla działań związanych z prowadzeniem edukacji kulturalnej, wsparciem kadr kultury, działań w sferze kultury żywej oraz dla budowania kapitału pomostowego między ludźmi kultury i władzą samorządową
- tworzenie oraz rozszerzanie bazy dla działań kulturalnych poza centrum – klubów, ośrodków, centrów kultury.

III. Wymóg integracji i równoważenia zasobów pola kultury powinien stanowić instytucjonalne uwarunkowania polityki kulturalnej poprzez:

- prowadzenie racjonalnej polityki ekonomii prestiżu kształtującej obraz Wrocławia jako miasta kultury, np. poprzez wprowadzanie miasta lub instytucji miejskich do międzynarodowych sieci kulturalnych, tworzenie i podtrzymywanie silnych marek kultury
- prowadzenie współpracy i zachęt dla podmiotów realizujących zabudowę mieszkaniową do tworzenia habitatów – społecznie funkcjonalnych przestrzeni zamieszkania umożliwiających realizowanie zadań żywej kultury;
- wzmacniania społecznych funkcji kultury oraz traktowanie jej jako niezbędnego elementu środowiska społecznego mieszkańców
- sprawnego przepływu informacji o obiegach lokalnej kultury
- zapewnienia warunków dla sieciowania zasobów kultury, podejmowania współpracy ze sferą gospodarki, środowiskiem naukowym;
- za niezbędne uważa się wykorzystanie procesów usieciowienia kultury, sposobów włączania jej w obszar nowych technologii, migracji kultury do rzeczywistości wirtualnej.

IV. Należy zwrócić uwagę na rolę ludzi kultury w realizacji efektywnej polityki kulturalnej na kilku polach:

- podtrzymywania marki wrocławskiej kultury poprzez stosowanie oraz rozwijanie narzędzi ekonomii prestiżu – przyznawania nagród, stypendiów, umożliwienia rozwoju artystycznego
- wzmacnianie kompetencji ludzi kultury odpowiedzialnych za działania kulturalne, w tym w sferze żywej kultury (mikroobiegów kultury) – edukatorów i animatorów kultury
- należy prowadzić działania zmierzające do zachowania potencjału twórczego środowiska artystycznego i zawodowego ujawnionego w związku z organizacją ESK Wrocław 2016
- tworzenia warunków dla rozwijania innowacji i kreatywności w polu kultury.

V. Poszerzenie pola kultury i uczestnictwa w kulturze musi uwzględniać fakt równoważenia często odmiennych sposobów uczestnictwa w kulturze przy dostosowywaniu oferty kulturalnej do potrzeb i możliwości różnych kategorii odbiorców poprzez:

- poszerzanie form i aktywności kulturalnej w istniejących obiektach kultury – tworzenie wielofunkcyjnych obiektów kultury: multicentrów dla prowadzenia działalności w różnych obszarach kultury (wizualnej, plastycznej, czytelnictwa etc.)
- rozwijanie miejskiego systemu okazji w sferze konsumpcji czasu wolnego z ułatwieniami dla poszerzania form uczestnictwa w kulturze
- wzmacnianie działań na rzecz i w sferze edukacji kulturalnej.

VI. Rozwijanie form uczestnictwa w kulturze rodzi nowe wyzwania związane z monitorowaniem i badaniem tego procesu, co stwarza dalsze wyzwania:

- systematycznego monitoringu i badania potrzeb kulturalnych, uczestnictwa w kulturze oraz sposobów spędzania czasu wolnego mieszkańców wrocławskich osiedli
- za niewystarczające uznaje się posługiwanie się statystykami publicznymi

(GUS) mierzącymi poziom uczestnictwa w kulturze instytucjonalnej i wysokiej

- za ograniczające uznaje się wyłącznie ilościowy pomiar uczestnictwa w kulturze – zwłaszcza związany z wydarzeniami tzw. eventowymi i frekwencją publiczności w obiektach instytucjonalnej kultury
- za konieczne uznaje się wypracowanie narzędzi i praktyk pomiaru tzw. żywej kultury w szczególności aktywności i działalności kulturalnej, w tym realizowanej przez prosumentów kultury
- za potrzebne i wskazane uznaje się włączenie do pomiaru pola kultury praktyk edukacyjnych i animujących społeczność lokalną, w tym w ramach polityki społecznej i edukacyjnej prowadzonej przez NGO
- ważne jest także analizowanie funkcji społecznych realizowanych w toku uczestnictwa w polu kultury przez pryzmat funkcjonowania środowiska społecznego i społeczności lokalnej.

3. Cele strategiczne polityki kulturalnej

Wszechstronna diagnoza pola wrocławskiej kultury oraz uwarunkowań polityki kulturalnej są podstawą opracowania koncepcji działań strategicznych. Punktem wyjścia jest analiza mocnych i słabych stron pola kultury oraz istniejących szans i zagrożeń. Analiza SWOT jest podstawą opracowania trzech scenariuszy pola wrocławskiej kultury. Ostatnim elementem jest określenie wizji i celów strategicznego rozwoju w perspektywie średniookresowej po roku 2016.

3.1. Analiza SWOT

Mocne strony:	Słabe strony:
<ul style="list-style-type: none"> wysoki poziom finansowania kultury na tle wydatków miast, w tym w sferze wydatków majątkowych potencjał rozwojowy (efekt ESK) - ludzie, wiedza i umiejętności zdolni do poszerzania oraz rozwijania pola kultury rozpoznawalne marki kultury w pełni rozwinięta infrastruktura kultury oficjalnej 	<ul style="list-style-type: none"> brak sformułowanej koncepcji działań strategicznych zróżnicowany zasób infrastruktury kulturalnej między centrum a obszarami peryferyjnymi brak platformy komunikacji, wymiany praktyk i wiedzy między uczestnikami pola kultury brak wiedzy o zasobach pola kultury dostosowanych do potrzeb mieszkańców i możliwości ludzi kultury niewystarczający poziom koordynacji działań na poziomie polityk miejskich niska integracja kultury, nauki i gospodarki brak efektywnego forum dialogu w polu kultury, wspierającego proces programowania działań kulturalnych i partycypacji w sferze kultury
Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> pozytywny efekt ESK: utrwalenie procesów zmiany kulturowej w polu kultury i środowisku społecznym mieszkańców podtrzymanie i rozwój prestiżu wrocławskiej kultury rozwój infrastruktury i zasobów kultury w miejskich habitatach poza centrum miasta wzrost uczestnictwa w kulturze poprzez wzmocnienie środowiska społecznego i rozwój praktyk uczestnictwa różnych obiegach kultury wzrost znaczenia kultury w realizacji zadań polityk miejskich integracja sektorów kultury, nauki i gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> negatywny efekt ESK: spory wokół kultury – brak integracji środowiska – konflikt wokół polityki kulturalnej brak systemowych możliwości realizacji podjętych zobowiązań zmiana warunków i zasad finansowania zadań samorządu niekontrolowany spadek wydatków na kulturę brak wzajemnej integracji polityk miejskich i polityki kulturalnej bierność środowisk kulturalnych w kreowaniu społecznej roli artysty, twórcy, organizatora kultury niski wzrost uczestnictwa w kulturze

Tabela 1. Analiza SWOT wrocławskiego pola kultury

3.2. Scenariusze rozwojowe

Scenariusze rozwojowe wrocławskiej kultury nie są bieżącą oceną, lecz rekonstruuja możliwe scenariusze rozwojowe w polu wrocławskiej kultury, są projekcją wydarzeń w związku z czynnikami występującymi w diagnozie pola kultury oraz analizie SWOT.

3.2.1. Pełną parą – kultura jako istotny czynnik rozwoju miasta

Dzięki przepracowaniu lekcji wyniesionych z przebiegu ESK i zatrzymaniu w mieście ujawnionych zasobów, kultura staje się najistotniejszym mechanizmem miastotwórczym we Wrocławiu. Dzięki jej oddziaływaniu zmienia się przestrzeń fizyczna miasta, uruchamiają się pozytywne procesy społeczne (np. spójności społecznej, działania na rzecz poprawy jakości życia), korzysta na tym także gospodarka miasta.

Zarządzanie kulturą odbywa się w duchu dialogu i stałej współpracy władz miasta z partnerami społecznymi i szerokim środowiskiem kultury, a coraz większą rolę odgrywają instytucje pośredniczące w dystrybucji środków i projektowaniu działań. Programowanie i planowanie strategiczne odbywają się w oparciu o systematycznie gromadzone, rzetelne i regularnie komunikowane dane diagnozujące sytuację w polu kultury oraz charakteryzujące uczestnictwo w kulturze (z naciskiem na wymiar jakościowy, a nie ilościowy zjawiska). Przedyskutowany i społecznie zaakceptowany Dokument programowy rozwoju kultury jest zintegrowana z całościową strategią rozwoju miasta.

Zamieszkiwanie na peryferiach nie oznacza już izolacji od życia miasta – dzięki licznym, multifunkcyjnym lokalnym centrom kultury potrzeby mieszkańców związane ze spędzaniem wolnego czasu są zaspokojone, trwa także proces edukacji kulturalnej i rozwoju publiczności różnych dziedzin sztuki. Coraz słabsze jest skojarzenie kultury z czymś odświeżającym i wyjątkowym – dla coraz większej liczby wrocławian kultura staje się elementem codziennie praktykowanego sposobu życia.

Wrocławska kultura rozwija się dzięki powstawaniu różnego rodzaju partnerstw, które służą poprawie jakości kształcenia w uczelniach artystycznych, wsparciu młodych twórców, promocji kultury wrocławskiej, mobilizacji środowiska kultury, różnicowaniu oferty kulturalnej, a także skutkują lepszą integracją środowiska.

Na zderegulowanym polu kultury z powodzeniem ujawniają się nowe marki kultury – miejsca i wydarzenia.

Można bez przesady powiedzieć, że we Wrocławiu kultura jest obecna.

3.2.2. Odkrywanie nowej roli dla kultury – od potencjału do zasobu

W sposobie prowadzenia polityki kulturalnej następuje niewielka zmiana polegająca na wprowadzeniu instytucji pośredniczącej pomiędzy władzami miasta, które nadal kontrolują politykę kulturalną miasta a pozostałymi uczestnikami pola kultury, spełniającą jednocześnie rolę decentralizującą i obiektywizującą podejmowanie decyzji programowych i finansowych.

Ta instytucja wyrasta na bazie Strefy Kultury Wrocław, przekształconego Biura Festiwalowego Impart 2016 i wykorzystuje dorobek wiedzy i kompetencji z okresu przygotowań i realizacji ESK we Wrocławiu, korzysta także z umiejętności wielu osób współpracujących z ESK, które po jej zakończeniu zobaczyły dla siebie miejsce we Wrocławiu.

Oczekiwana w środowisku platforma dialogu materializuje się w postaci fizycznej w Barbarze, która nabiera charakteru miejsca formalnych i nieformalnych spotkań środowisk artystycznych w mieście. Jest to jednocześnie zdecydowany krok w stronę przygotowania strategii rozwoju kultury we Wrocławiu.

Powoli wzmacnia się oferta kulturalna poza centrum, co jednak wymaga racjonalnego gospodarowania zasobami, które są dużo mniejsze niż w poprzednich latach ze względu na spadek finansowania kultury oraz wysoki udział wydatków na utrzymanie infrastruktury w centrum.

Zmiany w sferze kultury Wrocławia powodują, że pojawiają się w niej nowi, młodzi twórcy. Dzięki nawiązaniu współpracy z biznesem (programy lokalnego mecenatu kultury) i akademią (UWr, UE, ASP) poszukuje się i wdraża nowe metody i instrumenty zarządzania kulturą.

Uczestnictwo mieszkańców w kulturze nieco spada, ale wyraźnie widać utrzymujący się potencjał i gotowość / oczekiwanie wrocławian do aktywnej obecności w przestrzeni publicznej miasta, przede wszystkim w pobliżu swojego miejsca zamieszkania, ale także w centrum.

3.2.3. Zmarnowany potencjał kultury

Polityka kulturalna pozostaje scentralizowaną i wyłączną domeną władzy. Nie powstaje strategia polityki kulturalnej, jej doraźne funkcjonowanie nie jest powiązane z innymi politykami społecznymi miasta. Władza nie otwiera się na dialog ze środowiskami twórców, prosumentów i konsumentów kultury; pozostają oni wyłącznie przedmiotami, a nie podmiotami tej polityki. To wyraźnie osłabia ich potencjał – nie chcą przyjeżdżać ani zostawać we Wrocławiu, bo nie widzą tu sprzyjających warunków (politycznych, społecznych, ekonomicznych) do pracy i życia. Wewnątrz środowiska kulturalnego panuje obojętność lub wrogość, narastają konflikty i wzajemne pretensje, co skutkuje głęboką polaryzacją i niemożnością mobilizacji na rzecz zmiany, wycofaniem się ludzi kultury w prywatność i zanikiem ich głosu w debacie publicznej.

Rok Europejskiej Stolicy Kultury ulega szybkiemu zapomnieniu, efekty działań, aktywność ludzi, pomysły i miejsca nie są ważne i zauważane – ludzie pracujący przy ESK są zapraszani do pracy w innych miastach (Łodzi, Poznaniu, ale i Słupsku, Gorzowie Wielkopolskim). Spada uczestnictwo w kulturze w sferze publicznej miasta, wzrasta sakralizacja i odświętność praktyk kulturalnych przez co uczestniczy w nich coraz mniej mieszkańców, zanika jest miastotwórcza funkcja kultury, bo – jeśli już – mieszkańcy wolą uczestniczyć w kulturze w sferze prywatnej.

3.3. Cele strategiczne

W warunkach narastania konkurencji w polu kultury, nasilenia procesów sieciowania, zmian społeczno-demograficznych oraz w trosce o zachowanie potencjału ESK Wrocław 2016, należy dążyć do:

I. Podtrzymania prestiżu wrocławskiej kultury

- zachowania wyznaczników prestiżu wrocławskiej kultury poprzez finansowanie i rozwijanie kluczowych wydarzeń i marek kultury, także w wymiarze międzynarodowym
- rozwijania działań w sferze ekonomii prestiżu – poprzez nagrody i kampanie promocyjne, w tym na rzecz wrocławskiego środowiska twórczego

- włączania miasta w międzynarodowy obieg kulturalny – np. aktywny udział w sieciach współpracy międzynarodowej, rozwijanie programu rezydencji artystycznych, promocję kultury.

II. Równoważenia infrastruktury pola wrocławskiej kultury

- rozwijania infrastruktury oraz obiektów dostosowanych do potrzeb mieszkańców oraz infrastruktury kultury, zwłaszcza poza centrum miasta
- podejmowania działań na rzecz tworzenia miejskich habitatów uwzględniających potrzeby środowiska społecznego i kultury.

III. Zapewnienia warunków rozwoju pola kultury

- zachowania potencjału kadrowego wykształconego w toku prac nad ESK Wrocław 2016
- rozwijania kompetencji kadr kultury, w tym w oparciu o doświadczenia ESK Wrocław 2016
- wsparcia i aktywizowania animatorów i edukatorów kultury żywej, mikro-obiegu kultury
- wsparcia instytucji kultury poprzez działania na rzecz tworzenia relacji z publicznością i uczestnikami wydarzeń poprzez rozwijanie wielofunkcyjnych ośrodków kultury
- tworzenia warunków dla innowacji i kreatywności w polu kultury
- rozwijania sponsoringu, mecenatu kultury oraz innowacyjnych narzędzi finansowania działań w polu kultury
- sieciowania kultury poprzez współpracę międzysektorową, aktywizowania środowiska akademickiego, promocję kultury w sferze gospodarczej
- podejmowania działań monitorujących zasoby i potrzeby wrocławskiej kultury oraz potrzeby mieszkańców w sferze kultury
- podejmowania działań na rzecz stworzenia platformy wiedzy o kulturze i obiegach wrocławskiej kultury
- podejmowania działań integrujących sferę kultury z innymi politykami miejskimi, w tym w obszarach polityki społecznej i edukacyjnej
- poszerzenia pola partycypacji w sferze kultury.

IV. Zapewnienia wzrostu uczestnictwa w sferze wrocławskiej kultury

- działania na rzecz poszerzania praktyk uczestnictwa i rozszerzanie oferty kulturalnej zwłaszcza w sferze kultury żywej
- rozwijania miejskiej oferty spędzania czasu wolnego o rozwiązania sprzyjające sprzyjające praktykom uczestnictwa w kulturze
- zapewnienia i usprawnienia obiegów kultury poprzez stosowanie nowoczesnych narzędzi informatycznych, wykorzystujących potencjał sieci społecznych
- wprowadzenia instytucji nowego typu właściwych dla kreowania nowych typów uczestników w kulturze
- wspierania działań pozainstytucjonalnych w obszarze włączania mieszkańców do współtworzenia kultury z wykorzystaniem niewielkich i prostych w obsłudze projektów (tworzenie mikroobiegu pola kultury)
- rozwijania działań w obszarze edukacji kulturalnej prowadzonej bezpośrednio przez artystów.

4. Obszary działań strategicznych

W ramach programowania działań strategicznych przedstawiono w ujęciu tabelarycznym wykaz 29 zadań oraz dwóch wyzwań przewidzianych do realizacji w latach 2017–2020+. Programowanie oraz dobór zadań oparto na następujących założeniach:

- preferencje dla działań, których efekty multiplikują wskazane cele strategiczne
- preferencje dla działań redukujących słabe strony pola wrocławskiej kultury
- preferencje dla działań zwiększających efektywność i wykorzystanie istniejących zasobów miasta
- ujęcie działań wieloletnich, które realizują wskazane cele strategiczne
- uwzględnienie działań możliwych do wykonania w istniejących realiach budżetowych, w tym możliwości pozyskania środków zewnętrznych spoza budżetu UM
- uwzględnienie działań możliwych do osiągnięcia lub zaawansowanej realizacji w latach 2017–2020.

Należy podkreślić, że realizacja zadań jest obarczona szeregiem niebezpieczeństw, zwłaszcza finansowych, co oznacza, że nie wszystkie postawione cele mogą zostać w pełni osiągnięte. W toku realizacji dokumentu programowego wszystkie proponowane zadania staną się przedmiotem analizy, szacowania ryzyk, działań optymalizacyjnych itp. Analiza stanu realizacji zadań, w ramach przeglądu strategicznego, to jedno z zadań przewidzianych dla Rady Kultury.

Przedstawiony wykaz nie uwzględnia w sposób szczegółowy wielu działań prowadzonych stale lub cyklicznie w ramach bieżącej polityki kulturalnej Wrocławia.

Tabela 2.

Programowanie działań w ramach realizacji zadań Dokumentu programowego w latach 2017-2020+

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
1	Modernizacja siedziby Wrocławskiego Teatru Współczesnego	<p>Wrocław jest miastem, w którym powstawały i były realizowane jedno z najważniejszych wydarzeń polskiego dramatu współczesnego. To wrocławska scena Teatru dramatycznego była miejscem kreacji takich twórców jak Helmut Kajzar, Tymoteusz Karpowicz czy Tadeusz Różewicz. Tradycje te podejmowane są współcześnie przez kolejne pokolenia dramatopisarzy.</p> <p>Scena Wrocławskiego Teatru Współczesnego wymaga obecnie remontu i modernizacji. Zespół teatru pracuje nad projektem remontu już od dwóch lat i w związku pojawieniem się funduszy w perspektywie unijnej na lata 2014–2020 zarysowała się możliwość realizacji inwestycji. Teatr złożył wniosek o dofinansowanie w ramach programu „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym”.</p>	Infrastruktura i zasoby kultury			X	X	X
2	Modernizacja i przeznaczenie do nowych funkcji kulturalnych obiektów dawnej Starej Piekarni	Budynek Starej Piekarni znajduje się przy ul. Księcia Witolda 62–70. Firma Archicom oraz Instytut im. Jerzego Grotowskiego, w ramach tworzonego partnerstwa publiczno-prywatnego, przygotowują koncepcję nowego miejsca na mapie Wrocławia, poświęconego sztukom performatywnym. Budynek, który czeka na remont, w sposób symboliczny zainaugurował swoją działalność w trakcie Olimpiady Teatralnej Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku.	Infrastruktura i zasoby kultury	X	X			
3	Utworzenie Muzeum Teatru we Wrocławiu	<p>W 2017 we Wrocławiu zostanie otwarta multimedialna wystawa poświęcona teatrowi po 1945 roku i ludziom, którzy tworzyli go we Wrocławiu. Przede wszystkim Henrykowi Tomaszewskiemu, którego mieszkanie zostanie zaaranżowane w pomieszczeniach teatru.</p> <p>Muzeum Teatru powstaje tuż obok Narodowego Forum Muzyki. Nowa inwestycja znajdzie się w zabytkowej kamienicy przy pl. Wolności 7a. Budynek był kiedyś częścią pobliskiego pałacu królewskiego.</p>	Infrastruktura i zasoby kultury	X				

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
4	Stworzenie Centrum Kultury Akademickiej „Zajeżdźnia Dąbie”.	Centrum Kultury Akademickiej i Inicjatyw Lokalnych. Partnerstwo: Stowarzyszenie Tratwa (lider projektu) oraz Fundacja MANUS przy współudziale wrocławskich uczelni wyższych i pomiotów niepublicznych.	Infrastruktura i zasoby kultury	X				
5	Utworzenie dwóch wielofunkcyjnych miejsc aktywności społeczności lokalnej na Przedmieściu Oławskim	<p>Odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne będzie stworzenie warunków do rozwoju lokalnej społeczności poprzez uruchomienie dwóch wielofunkcyjnych miejsc aktywności przeznaczonych dla odbiorców w różnym wieku.</p> <p>Miejsca te przyczynią się m.in. do budowania więzi sąsiedzkich, zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i seniorów, prowadzenia edukacji, aktywności kulturalnej, rekreacyjnej, sportowej, rozwoju spółdzielczości socjalnej, organizowania pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, rozwoju inicjatyw oddolnych, zahamowania degradacji wartościowych oficyn i obiektów tworzących śródmiejski klimat obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Infrastruktura i zasoby kultury</p> <p>Ośrodek żywej kultury</p> <p>Uczestnictwo w kulturze</p>		X	X	X	X
6	Utworzenie mediateki na Dworcu PKP	<p>Mediateka to nowoczesne centrum biblioteczne. W bibliotece znajdują się zbiory liczące ok. 30 tys. woluminów, w tym książki, czasopisma, komiksy, multimedia, płyty analogowe, audiobooki oraz e-booki.</p> <p>Odwiedzający bibliotekę mogą nie tylko wypożyczać wspomniane pozycje (tradycyjnie i on-line), ale także korzystać z darmowego bezprzewodowego Internetu. Placówka to także miejsce warsztatów, spotkań i debat z pisarzami. Znajduje się w niej poczytalnia, czyli miejsce, w którym m.in. podróżujący mogą sobie usiąść i poczytać.</p>	Infrastruktura i zasoby kultury	X				

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
7	Tworzenie i rozwijanie przestrzeni dla piękna – Ruska 46abc	<p>Ruska 46abc to nie tylko adres, ale też nazwa wielowątkowego projektu, dzięki któremu jedno z podwórek między ulicami Ruską a św. Antoniego staje się miejscem aktywności twórczych i platformą obcowania ze sztuką w szerokim tego słowa znaczeniu. Projekt Ruska 46abc realizuje ideę „Przestrzenie dla piękna”, będącą hasłem Wrocławia jako Europejskiej Stolicy Kultury 2016.</p> <p>Ruska 46abc dzisiaj jest enklawą działań artystycznych i aktywności różnych grup i inicjatyw oddolnych oraz siedzibą znanych organizacji kultury jak Cantores Minores, Strefa Kultury Wrocław, Ognisko Plastyczne, Małe Instrumenty, IP Group, Atelier ceramiczne Tyc-Klekot, Rita Baum, BWA, Centrum Praw Kobiet, Art Brut, Ad Spectatores i wielu innych.</p> <p>Celem podejmowanych działań jest umożliwienie, aby w przyszłości Ruska 46abc mogła być miejscem pracy – twórczej, społecznej, innowacyjnej – wymiany myśli, doświadczeń, wrażeń – dzięki działającym tu artystom, stowarzyszeniom, instytucjom oraz gościom zapraszanych do współpracy, miejscem wydarzeń o roli kulturo- i centrotwórczej w skali miasta, m.in. dzięki włączeniu przestrzeni do kulturalnej mapy Wrocławia i organizowanym tu koncertom, akcjom artystycznym i społecznym oraz wydarzeniom z zakresu kultury alternatywnej, a przede wszystkim miejscem rozpoznawalnym i otwartym, odwiedzanym chętnie nie tylko przez osoby zainteresowane kulturą i sztuką, ale też przez mieszkańców i turystów. Miejscem pełniącym rolę specyficznego centrum kultury o unikalnym charakterze.</p>	<p>Infrastruktura i zasoby kultury</p> <p>Ośrodek żywej kultury</p>	X	X	X		

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
8	Przebudowa Wrocławskiego Klubu Formaty	<p>Wrocławski Klub Formaty działa na Muchoborze Wielkim jako miejska instytucja kultury od 1980 roku. Od tego czasu nieustannie stwarza mieszkańcom osiedla i całego miasta możliwość artystycznego wyrazu.</p> <p>Klub w swojej ofercie posiada liczne pracownie artystyczne, prowadzi warsztaty, a także organizuje liczne wernisaże, koncerty, imprezy plenerowe, spotkania arteterapeutyczne czy też festiwale (Festiwal Ambientalny oraz Nowobrzemienia).</p> <p>W 2017 otwarto WKF po kompleksowej przebudowie. W nowej odsłonie WKF będzie ważnym miejscem aktywności dla lokalnej społeczności.</p>	<p>Infrastruktura i zasoby kultury</p> <p>Ośrodek żywej kultury</p>	X				
9	Budowa Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej Nowe Żerniki	<p>Trwają przygotowania do ogłoszenia przetargu na wybudowanie Centrum Aktywności Kulturalnej na modelowym osiedlu Nowe Żerniki – WUWA2. W tym miejscu mieszkańcy będą mogli spędzać wolny czas np. spotykając się w klubie seniora czy wspólnie gotując w kuchni społecznej. Projekt został wyłoniony w konkursie, którego celem było uzyskanie najlepszej pod względem architektonicznym, użytkowym, estetycznym i eksploatacyjnym koncepcji obiektu pełniącego rolę centrum, umożliwiającego łączną realizację zadań ośrodka kultury oraz miejsca stymulującego aktywność lokalną mieszkańców.</p> <p>Zakres projektu obejmował rozbudowę istniejącego tam schronu z początku lat 40-tych XX wieku.</p> <p>Koncepcja architektoniczna Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej z adaptacją budynku schronu, swoją formą i treścią miała także w sposób atrakcyjny urbanistycznie i architektonicznie wpisać się w otaczający krajobraz oraz sprostać wymogom współczesnej wiedzy technicznej i standardów użytkowych.</p> <p>Centrum adresowane jest do wszystkich grup wiekowych i tematycznych.</p>	<p>Infrastruktura i zasoby kultury</p> <p>Ośrodek żywej kultury</p>		X	X		

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
10	Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – osiedlowy ośrodek biblioteczno-edukacyjny Lipa Piotrowska	Miejska Biblioteka Publiczna wspólnie z Radą Osiedla Lipa Piotrowska utworzy lokalne centrum aktywności dla mieszkańców. Poza funkcją biblioteczną ośrodek będzie oferował zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz seniorów (m.in. gry edukacyjne, zabawy ruchowe, zajęcia plastyczne i muzyczne. Atutem miejsca jest w pełni zorganizowana przestrzeń obok centrum stwarzająca możliwości rekreacyjne.	Infrastruktura i zasoby kultury Ośrodek żywej kultury		X	X	X	X
11	Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – osiedlowe centrum kultury na Ołtaszynie	Projekt realizowany w partnerstwie z Radą Osiedla Ołtaszyn oraz Teatrem Na Bruku. Założeniem jest przygotowanie lokalnego centrum kultury, w którym odbywać się będą wydarzenia artystyczne. Miejsce będzie ponadto oferowało warsztaty muzyczne, plastyczne, teatralne dla lokalnej społeczności. Doskonałym uzupełnieniem przebudowanego centrum będzie przynależny do niego, urządzony teren zielony, na którym odbywać się będą mogły wydarzenia plenerowe. Miejsce ma służyć integracji społeczności lokalnej. Podobnie jak w innych tak sformatowanych centrach, tak i w tym silne będą kładzione akcenty na działania międzypokoleniowe.	Infrastruktura i zasoby kultury Ośrodek żywej kultury		X	X	X	X
12	Utworzenie bibliotecznego Centrum Nowych Technologii dla Kultury i Edukacji Przejście Świdnickie – Miejska Biblioteka Publiczna	W przebudowanym Przejściu Świdnickim powstało Centrum Nowych Technologii dla Kultury i Edukacji. W stworzonej przestrzeni będziemy pokazujemy, jak można wykorzystywać nowe technologie do popularyzacji czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Planowana jest także pracownia edukacji czytelniczej i medialnej dla młodych oraz centrum szkoleniowe dla bibliotekarzy i animatorów kultury. Do dyspozycji jest tam też bardzo popularny wśród młodzieży salon gier planszowych.	Infrastruktura i zasoby kultury	X				

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
13	Rozszerzenie funkcji Wrocławskiego Domu Literatury – Willa Karpowicza	Wrocławski Dom Literatury poza obecną działalnością zostanie także operatorem ośrodka, który powstanie w należącej do miasta willi Tymoteusza Karpowicza na Krzykach. W chwili obecnej opracowywana jest koncepcja modernizacji, przebudowy willi w taki sposób, by mogła stanowić ośrodek rezydencjalny dedykowany tłumaczom literatury polskiej na języki obce. Translatorzy przyjeżdżaliby do Wrocławia na stypendia i tu pracowali. Są plany zaaranżowania 7 pokoi dla tłumaczy, a salon stanowiłby także miejsce spotkań i dyskusji. W finansowym i programowym prowadzeniu ośrodka zakłada się udział państwowych instytucji.	Infrastruktura i zasoby kultury			X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
14	Działania na rzecz zachowania i implementacji dorobku Europejskiej Stolicy Kultury – Strefa Kultury Wrocław	<p>W celu zachowania oraz rozwijania potencjału lokalnego pola kultury, będącego efektem działań i doświadczeń Europejskiej Stolicy Kultury, tworzenia marki i wizerunku wrocławskiej kultury, wzmacniania środowiska artystycznego i obszarów kultury żywej, zachowane zostanie biuro organizacyjne, które funkcjonować będzie pod zmienioną nazwą Strefa Kultury Wrocław</p> <p>W latach 2017–2020+ instytucja prowadzić będzie działania w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> współpracy i organizacji projektów międzynarodowych organizacji festiwalu i produkcji imprez działań w sferze kultury żywej obserwacji i monitoringu pola kultury wzmacniania kompetencji kadr kultury: środowiska artystycznego, animatorów i edukatorów kultury. <p>Strefa Kultury Wrocław w prowadzeniu swojej działalności dysponować będzie zasobami instytucjonalnymi w postaci siedmiu placówek: Barbara, Recepcja oraz biura zlokalizowane w podwórku Ruska 46, Pracownia Komuny Paryskiej 45, Galeria Dworcowa na Dworcu Głównym PKP, Impart, Domek Miedziorytnika; Strefa Kultury Wrocław rozpocznie również budowę Centrum Kultury na Nowych Żernikach.</p> <p>Podstawą realizacji postawionych zadań będzie opracowany szczegółowy plan działania, określający szczegółowy profil instytucji we wskazanych obszarach. Do planu działania włączone zostaną projekty rozwijane w ramach ESK Wrocław 2016, poddane niezbędnym modyfikacjom na bazie wyniesionych doświadczeń.</p>	<p>Zachowanie i utrwalenie efektu ESK</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Instytucja nowego typu</p>	X	X	X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
15	Rozwój programu Mikrogranty	<p>Projekt realizowany w latach 2014-2017 przez organizatora Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016, czyli Biuro Festiwalowe Impart 2016 w latach 2018–2020 zostanie rozszerzony przez współpracę Strefy Kultury Wrocław, Biura ds. Partycypacji Społecznej i partnera pozarządowego wybranego w drodze konkursu. Instytucją koordynującą działania pod wspólną marką „Mikrogranty” jest Strefa Kultury Wrocław, która posiada wiedzę formalno-prawną, umiejętności z zakresu animacji kultury oraz zasoby ludzkie. Aplikowanie do programu możliwe będzie w trzech ścieżkach zróżnicowanych pod względem potencjalnego wnioskodawcy. Mikrogranty, czyli ścieżka dla pełnoletnich osób fizycznych i grup nieformalnych prowadzona będzie przez Strefę Kultury Wrocław. Mikrogranty NGO to ścieżka dla młodych organizacji pozarządowych (do 5 lat istnienia) podmiot pozarządowy. Mikrogranty młodzieżowe są ścieżką skierowaną do nieformalnych grup młodzieżowych (z pełnoletnim liderem), prowadzoną również przez podmiot pozarządowy. Uzupełnieniem naborów będą programy kompetencyjne dla aktywnych mieszkańców Wrocławia organizowane pod nazwą Akademia Mikrograntów oraz spotkania sieciujące aktywnych, dające szansę poznać wzajemne działania – Mikroagory.</p> <p>Projekt realizowany będzie w nowej formule w 2018 roku oraz w przypadku sukcesu pilotażu, w latach kolejnych.</p>	<p>Zachowanie i utrwalenie efektu ESK</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Uczestnictwo w kulturze</p>	X	X	X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
16	Kontynuowanie programu rezydencji artystycznych, wizyt studyjnych i współpracy międzynarodowej AIR Wro	<p>Interdyscyplinarny program rezydencji artystycznych – rezultat doświadczeń Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Jego celem, w oparciu o współpracę partnerów lokalnych i zagranicznych, jest stworzenie międzynarodowej platformy, która umożliwi artystom, kuratorom, animatorom, menedżerom, organizacjom i instytucjom współdziałanie oraz wymianę doświadczeń, praktyk, pomysłów i wiedzy. Ponadto program AIR Wro ma służyć promocji artystów, wesprzeć ich rozwój i mobilność, a także ułatwić tworzenie więzi kulturalnych ponad granicami. Do udziału w programie AIR Wro zaproszeni są twórcy reprezentujący różne dziedziny sztuki, ale też aktywni na ich pograniczu, młodzi, jak i ci już doświadczeni, zainteresowani współpracą z przedstawicielami wrocławskiego środowiska artystycznego, otwarci na poznanie stolicy Dolnego Śląska wraz z jej mieszkańcami, a tym samym na odnalezienie twórczego połączenia pomiędzy miastem, z którego pochodzą, a Wrocławem.</p> <p>Projekt realizowany będzie przez Strefę Kultury Wrocław w latach 2017–2020.</p>	<p>Zachowanie i utrwalenie efektu ESK</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Sieciowanie kultury</p> <p>Ekonomia prestiżu</p>	X	X	X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
17	Uruchomienie pilotażowego programu pn. Inkubator	<p>Projekt pilotażowego konkursu na wsparcie nowych projektów, które pojawiły się w toku realizacji programu ESK Wrocław 2016. Zadaniem programu będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> finansowanie w postaci grantów po 10 tys zł i 20 tys zł działań, które powstały w wyniku ESK na różnych polach realizacji programu; podtrzymanie potencjału nowych idei miejskich i artystycznych; wyłonienie najwartościowszych nowych pomysłów wzbogacających działalność pola kultury; rozwijanie kompetencji artystów, menadżerów, animatorów kultury lub aktywnych mieszkańców Wrocławia. <p>Projekt koordynowany będzie przez Strefę Kultury Wrocław od roku 2018.</p>	<p>Zachowanie i utrwalenie efektu ESK</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Wzmocnienie kadr kultury</p> <p>Uczestnictwo w kulturze</p>			X	X	X
18	Upowszechnienie programu rozwoju publiczności pn. Audience Development	<p>Prowadzenie i rozwijanie programu wsparcia instytucji i kadr instytucji poprzez rozwój i implementację narzędzi służących podtrzymywaniu i rozwijaniu relacji z widownią w instytucjach i organizacjach kultury – w oparciu o doświadczenia dotychczasowe i w toku realizacji zadań ESK Wrocław 2016.</p> <p>Projekt koordynowany będzie przez Strefę Kultury Wrocław.</p>	<p>Zachowanie i utrwalenie efektu ESK</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Wsparcie instytucji kultury</p>		X	X	X	X
19	Powołanie obserwatorium wrocławskiej kultury w ramach działań kompetencyjnych Strefy Kultury Wrocław	<p>Uruchomienie wieloletnich działań w ramach Strefy Kultury Wrocław, polegających na monitorowaniu kondycji wrocławskiej kultury oraz życia kulturalnego oraz praktyk uczestnictwa w kulturze.</p>	<p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p>	X	X	X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
20	Badanie zasobów i potrzeb wrocławskiej kultury	<p>Zaprojektowanie i przeprowadzenie cyklu badań polegających na monitorowaniu zasobów oraz potencjału pola kultury i obejmujących wszystkie podmioty wrocławskiego pola kultury.</p> <p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badanie stanu, potrzeb i wykorzystania zasobów; • badanie form, warunków oraz możliwości uczestnictwa w kulturze ze szczególnym uwzględnieniem zróżnicowanych obiegów kultury; • zdobycie wiedzy o doświadczeniach instytucji i placówek prowadzących działalność kulturalną – upowszechnienie dobrych praktyk; • wypracowanie wskaźników dla monitoringu pola kultury. <p>Dla efektywnej realizacji zadania podjęta zostanie współpraca Departamentu Spraw Społecznych ze środowiskiem akademickim. Projekt badań realizowany będzie w cyklu dwuletnim przez Strefę Kultury Wrocław.</p>	<p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Uczestnictwo w kulturze</p> <p>Współpraca Akademicka</p>		X	X	X	X
21	Aktywne zarządzanie kulturą poprzez narzędzia informatyczne	Aktywne zarządzanie kulturą poprzez implementowanie rozwiązań informatycznych dedykowanych placówkom i instytucjom kultury do obsługi sprawozdawczości, narzędzi ewaluacji, generatorów wniosków grantowych i stypendialnych w „profilu zamkniętym”.	<p>Innowacje w polu kultury</p> <p>Wsparcie instytucji kultury</p>			X	X	X
22	Działania w zakresie edukacji kulturalnej i kultury - miejskie instytucje kultury	<p>Stałe i cykliczne działania prowadzone we wrocławskich instytucjach kultury (27 jednostek) w zakresie edukacji kulturalnej we wszystkich dziedzin sztuki – plastyczne, muzyczne, muzealne, teatralne, edukacji artystycznej.</p> <p>Działania prowadzone m.in. w takich instytucjach jak: Teatr Muzyczny Capitol, BF Impart 2016, MM Wrocławia, Ośrodek Pamięć i Przyszłość, Wrocławski Dom Literatury, CK Zamek, CK Zachód, Agora czy ODT Światowid itp.</p>	<p>Zachowanie i utrwalenie efektu ESK</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Wzmocnienie kadr kultury</p> <p>Uczestnictwo w kulturze</p>	X	X	X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
23	Działania w zakresie edukacji kulturalnej i kultury - sektor organizacji pozarządowych	W ramach prowadzonej polityki kulturalnej miasto Wrocław przeznacza corocznie środki na realizację zadań zleconych sektorowi organizacji pozarządowych. Intencją prowadzonych od 2018 roku stopniowych zmian będzie zwiększanie środków przeznaczanych na małe programy kulturalne w obszarze żywej kultury, mikro-obiegów kultury ze szczególnym uwzględnieniem działań jednorazowych, zaangażowania edukatorów i animatorów kultury, prowadzenia działalności artystycznej służącej poszerzaniu uczestnictwa w kulturze.	Zachowanie i utrwalenie efektu ESK Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury Wzmocnienie kadr kultury Uczestnictwo w kulturze	X	X	X	X	X
24	Działania w zakresie edukacji kulturalnej i kultury – w obszarze edukacji	Kontynuowanie cyklicznych działań w sferze edukacji kulturalnej i kultury adresowanych do uczniów prowadzone we współpracy angażującej: <ul style="list-style-type: none"> • Departament Edukacji (WCDN, WFI, WPG, DPI), • wrocławskie instytucje kultury, • organizacje pozarządowe, • Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego. 	Edukacja kulturalna Integracja polityk miejskich Uczestnictwo w kulturze	X	X	X	X	X
25	Pilotaż Wrocławskiego Programu Stypendialnego	Uruchomienie od 2018 roku pilotażowego programu stypendiów indywidualnych dla osób zajmujących się działalnością kulturalną – bez stosowania kryteriów wiekowych i instytucjonalnych jako wsparcie lokalnych artystów poza obiegiem instytucjonalnej kultury.	Wzmocnienie kadr kultury Obiecane na Wrocławskim Forum Kultury			X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
26	Działania na rzecz zwiększenia spójności wrocławskiego pola kultury poprzez wdrażanie reguł partycypacji i konsultacji społecznych	<p>Upowszechnianie doświadczeń wynikających z doświadczeń Wrocławskiego Kongresu Kultury oraz Wrocławskiego Forum Kultury poprzez:</p> <p>podniesienia jakości współpracy adm. samorządowej w sferze kultury – budowanie kapitału pomostowego (zaufania w relacji środowisko artystyczne – urząd) poprzez regularne prowadzenie spotkań informacyjnych i konsultacji dla twórców, animatorów, NGO itp.,</p> <p>stworzenie bazy ekspertów pola kultury oraz wypracowanie reguł opiniowania i udziału w składach komisji konkursowych w konkursach grantowych na realizację zadań z obszaru kultury i na stanowiska dyrektorów miejskich instytucji kultury,</p> <p>organizowanie cyklicznych spotkań środowiska ludzi wrocławskiej kultury oraz interesariuszy kultury w tym środowiska przedsiębiorców w zakresie mecenatu kultury</p>	<p>Budowanie kapitału pomostowego</p> <p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Innowacje w polu kultury</p>	X	X	X	X	X
27	Wprowadzenie mechanizmu promesy finansowej	<p>Samorząd Wrocławia zamierza konsekwentnie wspierać inicjatywy pozyskiwania środków zewnętrznych zarówno podejmowane przez publiczne, jak i niepubliczne podmioty. Wsparcie to polegać będzie na zapewnieniu gwarancji wkładu własnego w sytuacji, gdyby dany podmiot takie wsparcie miał przyrzeczone, po przeprowadzeniu oceny wiarygodności przedsięwzięcia.</p>	<p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Innowacje w polu kultury</p>	X	X	X	X	X

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
28	Wsparcie zadań rozwoju strategicznego Wrocław 2030 poprzez działania w polu kultury	<p>Zaangażowanie w działania realizujące cele rozwoju strategicznego, wynikających ze Strategii Wrocław 2030 poprzez narzędzia edukacji kulturalnej i promocję działań realizujących cele rozwoju strategicznego, w tym w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> polityki proekologicznej, polityki spójności – przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, działań przeciwko dyskryminacji, przeciwko mowie nienawiści, wspieranie akcji zwalczania przejawów homofobii prowadzenia działań na rzecz dialogu międzykulturowego <p>Podjęcie współpracy w ww. zakresie z jednostkami organizacyjnymi UM – departamentami i wydziałami UM.</p>	<p>Wzmocnienie i rozwój potencjału pola kultury</p> <p>Innowacje w polu kultury</p> <p>Integracja pola kultury w sferze działań strategicznych</p>	X	X	X	X	X
29	Innowacje w zakresie działań sprawozdawczych	Opracowanie wytycznych i wdrożenie przez Wydział Kultury nowego sposobu przedstawienia rocznych sprawozdań w obszarze kultury w celu lepszego oddania różnorodności obiegów kultury i działań w sferze kultury żywej w tym w oparciu o istniejące rozwiązania informatyczne (patrz: Aktywne zarządzanie kulturą poprzez portal go.wroclaw.pl)	Innowacje w polu kultury		X	X	X	X
		Wyzwania						
W1	Modernizacja Centrum Kultury „Zamek”	<p>Intensywny rozwój zachodnich osiedli Wrocławia ujawnia potrzebę kreowania wielofunkcyjnych miejsc i przestrzeni działalności kulturalnej, z szeroką ofertą kulturalno-społeczną. CK ZAMEK jest miejscem wielu takich działań, ale jego potencjał jest zdecydowanie większy. Dodatkowo położenie parkowe wokół ZAMKU nadaje szczególnego charakteru temu miejscu, które od wielu lat jest centrum życia lokalnej społeczności. Podolewanie wszystkim dzisiejszym oczekiwaniom wymaga gruntownej przebudowy, przekraczającej obecnie możliwości finansowe UM. Opracowanie koncepcji modernizacji CK Zamek oraz znalezienie źródeł jej finansowania jest jednym z wyzwań, które należy podjąć w najbliższej przyszłości.</p>	Infrastruktura i zasoby kultury Wyzwanie					

				LATA PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ				
Lp.	Nazwa działania/zadania	Opis działania/zadania	Obszar oddziaływań strategicznych	2017	2018	2019	2020	2020+
W2	BWA	Biuro Wystaw Artystycznych jest największą galerią we Wrocławiu. Jej misją jest pokazywanie i popularyzacja aktualnej działalności twórców na tle problemów kultury. BWA wpisało się na trwałe w krajobraz wrocławskiej kultury, stając się jedną z ważniejszych marek kultury. Zachowanie dziedzictwa BWA i dalszy wzrost jego potencjału wymaga utworzenia nowego, funkcjonalnego miejsca dla prowadzenia działalności. Podobnie jak w przypadku CK Zamek realizacja tej idei należy do wyzwań, które należy podjąć w niedalekiej przyszłości.	Infrastruktura i zasoby kultury Wyzwanie					
W3	Impart w ramach Strefy Kultury Wrocław	Dawne Centrum Sztuki Impart to legendarna scena goszcząca najwyższej klasy artystów. To jedno z ważniejszych miejsc wrocławskiej kultury, bo mogących pochwalić się bardzo długą historią. Klimatyczne i bardzo dobre akustycznie sale są uwielbiane przez artystów i widzów. Zachowanie potencjału miejsca wymaga nakładów finansowych na generalny remont miejsca.	Infrastruktura i zasoby kultury Wyzwanie					

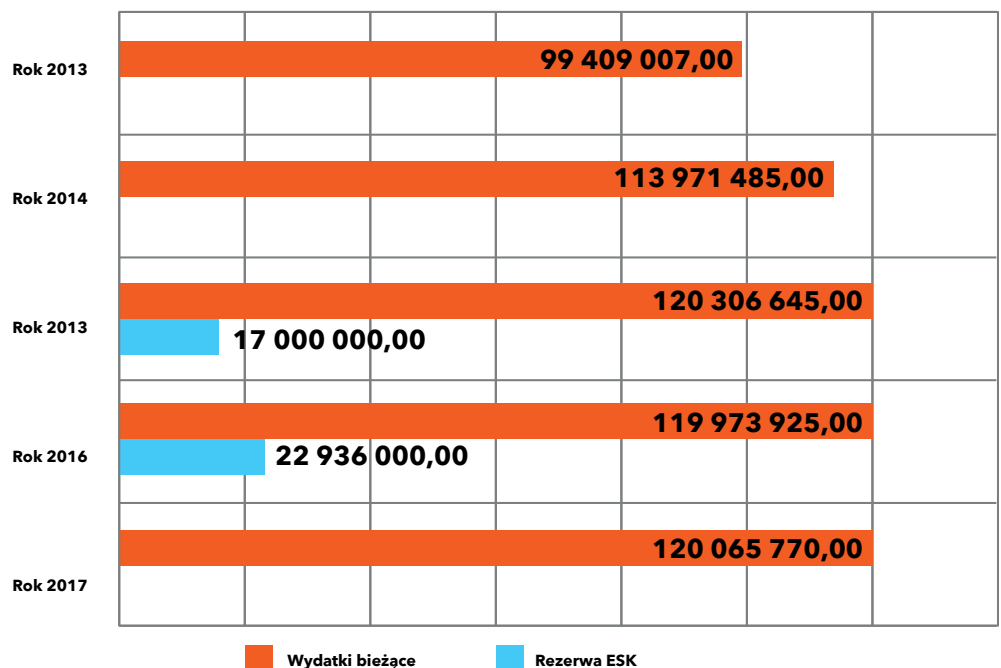
5. Źródła finansowania

Rok 2016 był okresem szczególnym dla wrocławskiej kultury, która została zasilona dodatkowymi środkami w wysokości 100 mln złotych w związku z realizacją programu ESK Wrocław 2016. Utrzymanie takiego poziomu finansowania po zakończeniu ESK przekracza możliwości budżetowe samorządu Wrocławia. W tych okolicznościach podstawowym wyzwaniem strategicznym jest utrzymanie warunków stabilnego wzrostu pola wrocławskiej kultury, zachowanie najważniejszych elementów potencjału ESK oraz wdrożenie najważniejszych postulatów wynikających z diagnozy wrocławskiego pola kultury, przy zachowaniu finansowania na poziomie budżetu z roku 2015.

5.1. Finansowanie kultury po 2016

Poziom finansowania wydatków na kulturę w roku 2017 po ESK Wrocław 2016 przedstawiono na wykresie. Należy podkreślić, że przewidywane wykonanie budżetu na kulturę w roku 2017 będzie wyższe niż w roku 2015 przed ESK. Co jest bezpośrednim efektem podjęcia decyzji o zachowaniu najważniejszego potencjału ESK i utrzymanie działalności instytucji kultury tworzących markę ESK.

Warto podkreślić, że z dyskusji prowadzonej w trakcie ESK wynika potrzeba podejmowania i finansowania coraz bliższych mieszkańcom działań – funkcjonujących w obiegach kultury poza oficjalnym obiegiem tzw. kultury wysokiej. Przedstawiony wykaz działań strategicznych oddaje wyznaczony przez interesariuszy pola kultury kierunek zmiany tj. „decentralizacja kultury” w tym wyraźniejsze włączenie i integrację działań kulturalnych w sferze polityki społecznej i zagadnienia rozwoju społeczności lokalnych.

Wykres 9. Budżet wrocławskiej kultury ze środków samorządowych*

*Plan nie uwzględnia zwiększonych środków w wyniku dokonywanych w trakcie roku zwiększeń

5.2. Mecenat kultury

W ramach polityki wzmocnienia pola wrocławskiej kultury podjęte zostaną działania w kierunku stworzenia lepszych warunków oraz wypracowania narzędzi dla pozyskiwania środków prywatnych prowadzone będą działania zmierzające do:

- Stworzenia Biznesowej Rady ds. Kultury – organizacji/komórki, której celem będzie zrzeszenie wszelkich przedsiębiorców zainteresowanych kulturą i sztuką i znalezienie dla nich odpowiednich partnerów w świecie kultury – partnerstwo związane jest m.in. z finansowym wsparciem dla instytucji kultury; angażowaniem pracowników sektora prywatnego w wydarzenia kulturalne, dorocznej organizacji gali wyróżniającej biznesmenów najbardziej zaangażowanych w kulturę.
- Stworzenia programu Mecenatów Kultury (Mecenasa Wrocławskiej Kultury) wpłacających regularne składki na stworzenie systemu stypendialnego dla twórców. Stypendia powinny być całoroczne, obowiązkowo powinny kończyć się prezentacją wyników twórczości.

6. Monitoring realizacji zadań Dokumentu Programowego

Dokument Programowy nie zakłada szczegółowego harmonogramu realizacji zadań związanych z osią czasu. Ważne jest, aby w okresie programowania rozwoju wrocławskiej kultury 2017-2020+ podjąć konkretne działania w obszarze celów strategicznych poprzez wskazane działania programowe. Monitoring ich realizacji odbywać się będzie w cyklu rocznym przy zastosowaniu reguł partycypacyjnych – poprzez konsultację środowisk wrocławskiej kultury.

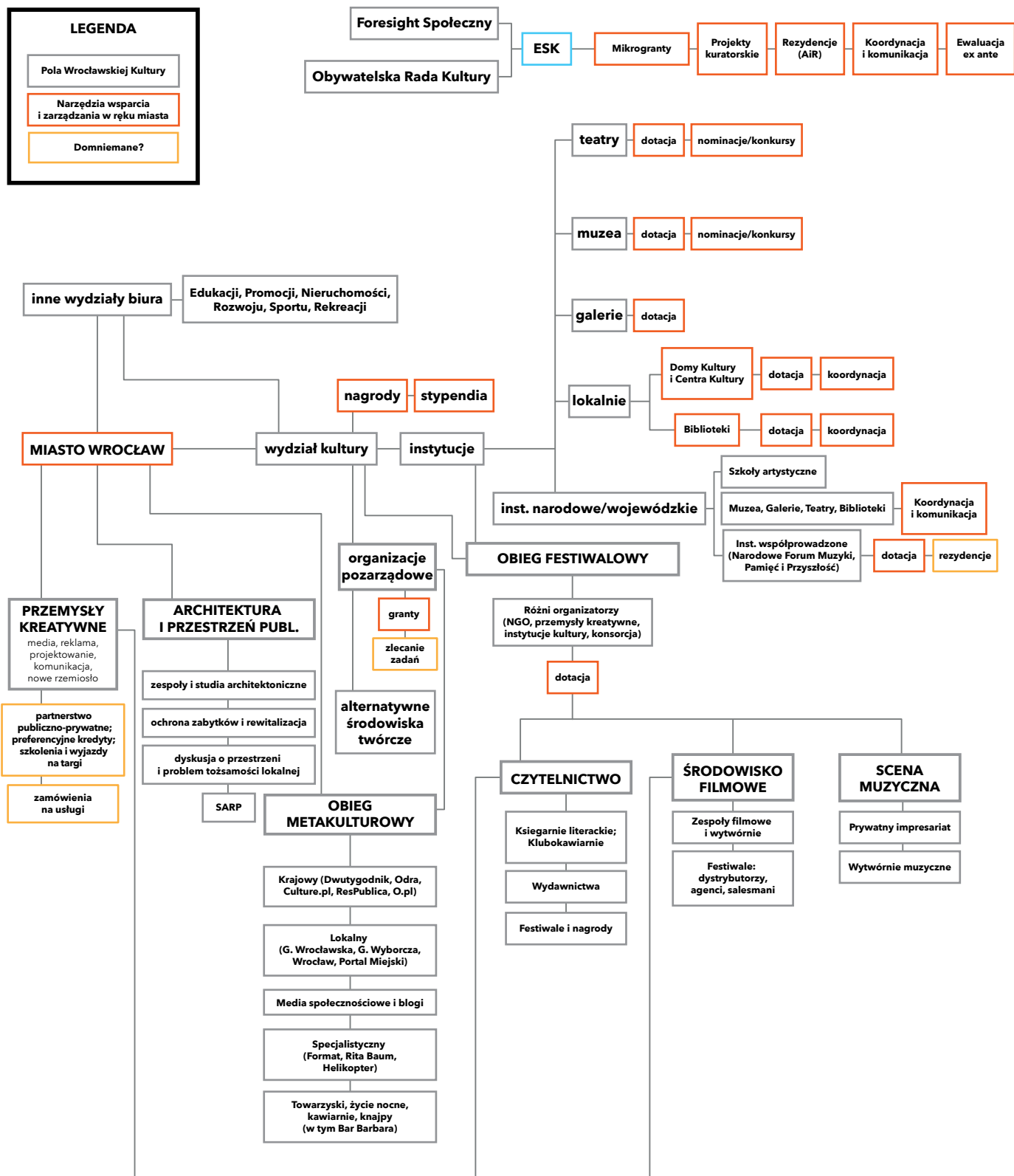
Zadania związane z realizacją działań strategicznych powierzone zostaną Radzie Kultury, której nowy skład i zadania zostaną dostosowane do wymogów jakie stwarza proces realizacji wymienionych celów strategicznych. Do nowych zadań Rady należeć będzie również rozwijanie idei dialogu i forum partycypacji społecznej w obszarze kultury. Skład Rady powinien zapewnić w niej udział szerokiego przedstawicielstwa środowisk wrocławskiej kultury w tym przedstawicieli reprezentujących mniejszości narodowe i etniczne.

Lata 2017 i 2018 zostaną poświęcone wypracowaniu formuły reprezentatywności, określeniu obszarów działań i zakresu jej kompetencji, a punktem wyjścia dla tych prac są przedstawione w Dokumencie zapisy.

Do proponowanych zadań Rady należą:

- zapewnienie spójności dla podejmowanych działań w obszarze polityki kulturalnej poprzez okresowe sporządzanie przeglądu strategicznego
- wsparcie dla działań na rzecz mecenatu kultury
- konsultowanie planowanych działań strategicznych
- merytoryczne wsparcie Wydziału Kultury w programowaniu zadań polityki kulturalnej
- prowadzenie stałego dialogu między podmiotami tworzącymi środowisko twórcze oraz rozwijanie idei partycypacji społecznej w obszarze kultury oraz dialogu międzykulturowego.

Podjęcie działań inicjujących wybór nowego składu oraz objęcie obowiązków Rady powierza się Dyrektorowi Departamentu Spraw Społecznych.

Schemat 1. Pole wrocławskiej kultury AD 2016 – wymiar instytucjonalny
 Źródło: Dworżański, Grochowski, Bendyk. Miasto przyszłości.

Słowniczek pojęć

Kapitał społeczny – zbiór kompetencji jednostki ułatwiającej jej działanie w jej otoczeniu przy wykorzystaniu jego zasobów w takim zakresie w jakim dotyczy to relacji społecznych.

Kapitał kulturowy – cały zasób kompetencji jednostki przyswojonych przez jednostkę w procesie socjalizacji – głównie językowych i wiedzy.

Animacja kultury – odnosi się do specyficznego sposobu działania animatora w obszarze żywej kultury konkretnych grup lub społeczności. Animacyjny sposób działania na rzeczywistość kulturalną wiąże się przede wszystkim z faktem dostrzeżenia przez animatora różnego rodzaju deficytów w życiu owych grup lub społeczności (<http://ozkultura.pl/wpis/2801/5>).

Edukacja kulturalna – to proces przyswajania wartości, wzorców i potrzeb wskazujący jednostkom i grupom możliwości i konsekwencje wyborów (również z rezerwuaru tradycji) na drodze dyskusji i poszukiwań, a nie na drodze przemocy symbolicznej (zob. <http://ozkultura.pl/wpisy/124>)

Instytucja kultury

Miasto – Urząd Miejski Wrocławia, Rada Miejska Wrocławia, Wrocław.

Przestrzeń publiczna – wszelkie materialne substraty przestrzeni (obiekty i obszary przestrzeni fizycznej), swobodnie dostępnej mieszkańcom

Sfera publiczna – miejsce obiegu informacji i przestrzeń narracji między aktorami życia publicznego, mediami i opinia publiczną mieszkańców.

System konsumpcji czasu wolnego – instytucje publiczne, podmioty gospodarcze oraz obiekty i zasoby przestrzenne wykorzystywane i regulujące praktyki spędzania czasu wolnego, możliwe do wyodrębnienia ze względu na przypisane im – dominujące funkcje, związane z wyróżnianymi sferami potrzeb: wypoczynkowe i rekreacyjne, sportu i aktywności ruchowej, gastronomiczne, turystyczne, kulturowe, rozrywkowe, hobbystyczne itp. Do zaplecza systemu konsumpcji zaliczyć należy system obiegu informacji o ofercie spędzania czasu wolnego.

Lokalne pole kultury (pole kultury) – tworzą instytucje kultury finansowane ze środków publicznych (przez gminę, samorząd województwa, MKiDN), podmioty prywatne, organizacje pozarządowe, zespoły twórców, artyści, a także prywatne przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością kulturalną i artystyczną. Istotnymi podmiotami w polu są organizatorzy kul-

tury (władze) oraz mieszkańcy, którzy skutecznie i coraz częściej wymykają się oczywistym podziałom na konsumentów i producentów kultury, np. przyjmując rolę prosumentów i animatorów kultury.

Środowisko twórcze – to całość powstająca we wzajemnym oddziaływaniu twórców, odbiorców i społecznego otoczenia w miejscu aktywności twórczej (M. Kowalewski et. al. s.11.)

Kultura żywa i mikro obiegi kultury – wielowymiarowe środowisko (milieu) życia jednostek i grup społecznych oraz funkcjonowania instytucji społecznych, w którym zachodzą dynamiczne procesy, rozwijają się praktyki kulturowe, powstają mniej lub bardziej trwałe rezultaty (materialne i niematerialne wytwory) praktyk. Zarówno jednostki, grupy, instytucje, procesy, praktyki, jak i ich wytwory charakteryzują się zróżnicowanym, najczęściej wielowarstwowym i zmiennym nacechowaniem aksjologicznym oraz zróżnicowanymi, zmiennymi i wielowarstwowymi, najczęściej polisemicznymi, znaczeniami (zob. <http://ozkultura.pl/wpisy/86>).

W węższym znaczeniu: kulturę żywą współtworzą działania szczególnie w mikro obiegu kultury, wokół szeroko rozumianych praktyk kulturalnych, poza podstawową działalnością instytucji kultury - choć także realizowane przez te podmioty oraz działania sektora NGO, placówek kulturalnych (domów kultury), szkół, etc., nakierowane na społeczność lokalną (zatem nie tylko widzów), środowisko lokalne. Są to w szczególności działania związane z edukacją i animacją kulturalną oraz służące podniesieniu jakości życia poprzez działania łączące sferę kultury i organizacji czasu wolnego często, bezpośrednio w miejscu zamieszkania społeczności lokalnych.

Materiały źródłowe

Sprawozdania Prezydenta Wrocławia za lata 2012-2015.

Strategie dla kultury. Kultura dla rozwoju. Zarządzanie strategiczne instytucją kultury. Małopolski Instytut Kultury. Kraków 2011.

Kultura lokalnie. Między uczestnictwem w kulturze a partycypacją w zarządzaniu. Małopolski Instytut Kultury. Kraków 2011.

Wrocławski Kongres Kultury. Raport końcowy. Wrocław 2016

Wrocławska Diagnoza Społeczna 2014. Raport z badań socjologicznych nad mieszkańcami miasta. S.W. Kłopot, G. Kozdraś, J. Pluta, P. Trojanowski. Wrocław 2014. Raport niepublikowany.

M. Krajewski, F. Schmidt. Animacja/edukacja. Możliwości i ograniczenia edukacji i animacji kulturowej w Polsce. Raport Końcowy. Wydawnictwo MiK.

Raporty z Ewaluacji Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 (dostęp <https://issuu.com/wroclaw2016>).

P. Kubicki, B. Gierat-Bieroń, J. Orzechowska-Waślawska Efekt ESK. Jak konkurs na Europejską Stolicę Kultury 2016 zmienił polskie miasta. Zakład wydawniczy <NOMOS>, Kraków 2017.

Obserwatorium Żywej Kultury [Http://Ozkultura.Pl/Node/946](http://Ozkultura.Pl/Node/946)

R. Drozdowski, B. Fatyga, M. Filiciak, M. Krajewski, T. Szlendak. Praktyki kulturalne Polaków. WN. UMK. MKiDN. Toruń 2014.

Diagnoza Potencjału Kulturalnego Wrocławia. Raport z realizacji pakietu zadań analityczno-badawczych i konsultacyjnych. Oprac. P. Dworzański, M. Grochowski, et. al. DELab Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa sierpień 2016. Materiał źródłowy.

M. Kowalewski, A. Nowak, R. Thurow, Nowe role środowisk twórczych. Pracownicy socjalni, terapeuci, doradcy. MKiDN

Ewaluacja Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Seria raportów dostęp <https://issuu.com/wroclaw2016>

